

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“ПОЛІТОЛОГІЯ”
(для бакалаврів напрямів “Право”,
“Економіка і підприємництво”, “Менеджмент”)**

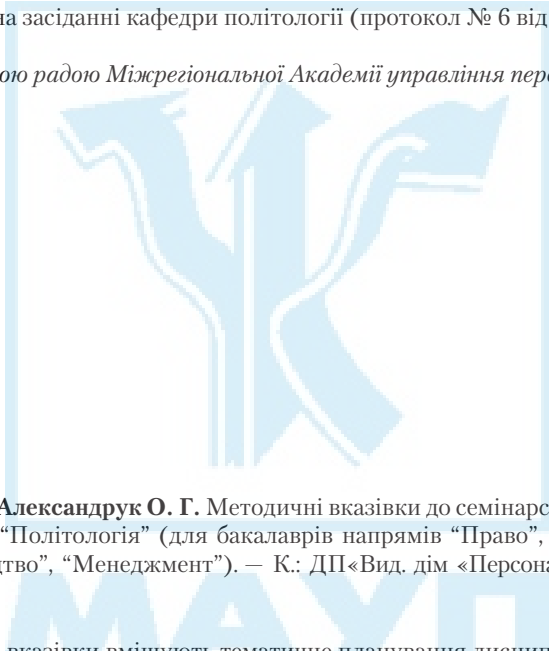
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Волинського інституту ім. В. Липинського МАУП О. Г. *Гудзенко-Александрук*

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 6 від 25.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гудзенко-Александрук О. Г. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни “Політологія” (для бакалаврів напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”, “Менеджмент”). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 59 с.

Методичні вказівки вміщують тематичне планування дисципліни “Політологія”, короткий зміст навчального курсу, теми лекційного курсу, теми семінарських занять, питання для самоконтролю, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Реалізуючи свої завдання — у безперервному процесі пізнання отримувати знання про політику на основі узагальнення достовірних фактів, досліджувати питання, відповідей на які ще немає, розмежовувати ілюзії та дійсність — політична наука в Україні поступово посідає належне місце в системі суспільствознавства, дедалі помітніше впливає на реальні політичні процеси, становлення демократичної державності.

Вивчення політології сприяє залученню молодих фахівців до досягнень світової суспільно-політичної думки й вихованню громадянина демократичного суспільства, який: володіє певною сумою знань про політичні процеси і явища, функціонування політичних інститутів, здійснення політичної влади, а також — методикою політичного дослідження, практичними навичками компетентного, конструктивного, відповідального аналізу, правильної поведінки в суспільно-політичній сфері; вміє у рамках Конституції та закону захистити свої інтереси, поважаючи інтереси та права інших людей.

1.1. Предмет, мета і завдання курсу

У курсі “Політологія” відображений розвиток світової та української політичної думки, розкриваються поняття політичної системи, політичної влади, політичного режиму, держави, партії та партійних систем, парламентаризму, політичних процесів та політичної культури.

Політологія є нормативною навчальною дисципліною, мета якої — опанування студентами закономірностей політичних відносин та політичної структури суспільства, тенденцій розвитку національного і світового політичного процесу з допомогою засобів політичної науки.

Завданнями вивчення дисципліни є досягнення студентами базового рівня знань і умінь щодо предмета, понятійного апарату і проблематики політології.

1.2. Структура курсу

Форма навчання	Напрямок	Нормативні дані						Форма контролю
		курс	семестр	лекції (год.)	семінарські заняття (год.)	самостійна робота (год.)	усього (год.)	
Денна	“Право”, “Економіка і підприємництво”	2; 3	4; 5	18; 22	6; 14	30; 18	108	2 курс – залік; 3 курс – екзамен
	“Менеджмент”	1	2	20	14	47	81	екзамен

1.3. Розрахунок навчального часу

Для вивчення курсу “Політологія” на денному відділенні для напрямів “Право” та “Економіка і підприємництво” відводиться 108 год. З них лекційний курс становить 40 год., практичний курс – 20 год., самостійна робота – 48 год. Вивчають курс протягом двох семестрів. Для вивчення курсу “Політологія” на денному відділенні для напрямку “Менеджмент” відводиться 81 год. З них лекційний курс – 20 год., практичний курс – 14 год., самостійна робота – 47 год. Вивчають курс протягом одного семестру.

Зміст дисципліни реалізується у наступних складових:

- теоретична: засвоєння теоретичних знань;
- практична: оволодіння навичками і методами наукової полеміки, логіка і культура мислення;
- самостійна робота: вміння працювати з різноманітними джерелами, здійснювати пошук; політологічної інформації з відповідної проблематики, самостійно систематизувати, аналізувати та узагальнювати матеріал.

Лекційний курс висвітлює найголовніші політологічні проблеми, що стосуються взаємопов’язаного розгляду концентрів: політика – етнос, нація; політика – держава, суспільство; політика – культура; політика – ментальність; політика – міжнародні відносини; політика – історія.

Практичні заняття спрямовані на поглиблене вивчення лекційного матеріалу шляхом опрацювання наукової літератури та джерел. Велике значення для ефективного засвоєння матеріалу на семінарських заняттях має вміння дискутувати та аргументовано доводити власну думку.

Самостійна робота над навчальним матеріалом є індивідуальним видом роботи на семінарах, конференціях, передбачає виконання практичних завдань та контрольних робіт. Вона здійснюється відповідно до навчальних планів, навчальної і робочої програм з курсу.

1.4. Вимоги до знань і умінь студентів

Основними принципами викладання та вивчення політології є фундаментальність, системність, єдність логічного та історичного, національного та загальнолюдського, суспільного та особистісного, теорії та практики, навчання та виховання.

Після завершення курсу “Політологія” студенти повинні отримати знання:

- предмета, методів, понятійного апарату політології;
- основних світових і вітчизняних політологічних течій і доктрин;
- ключових феноменів і цінностей політичного життя суспільства, політичної влади, політичної системи, політичного режиму, виборчих систем, політичної еліти і лідерства, політичної культури, політичного конфлікту, демократії, консенсусу, громадянського суспільства тощо;
- основних тенденцій внутрішньої і зовнішньої політики української держави, історії і перспектив розвитку міжнародних відносин, зокрема боротьби проти політичного екстремізму і тероризму.

Внаслідок опанування дисципліни у студентів повинні виробитися уміння:

- самостійно аналізувати процеси і явища політичного життя українського суспільства, розрізняти види і форми владних відносин, прояви прямої і представницької демократії;
- орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, визначати місце і статус України в сучасному світі;
- формувати і відстоювати власну політичну позицію, чітко усвідомлювати свої громадянські права, свободи і обов'язки, аргу-

ментовано відстоювати принципи демократії, правової держави, громадянського суспільства.

1.5. Форми контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, які мають на меті вироблення у студентів умінь і навичок науково-пошукової роботи та самостійного набуття знань.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку та екзамену, що передбачають перевірку набутих студентами з кожної теми курсу знань і умінь. Екзамени та заліки відбуваються у письмовій формі.

ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ КУРСУ

Тематичне планування курсу для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”

№ з/п	Назва тем курсу	Всього годин	Лекції (год.)	Семінарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)	Форма контролю
1	2	3	4	5	6	7
4 семестр						
1	Політологія як система знань про політику. Теоретико-методологічні засади політології	6	2	2	2	Залік
	Основні віхи історії політичної думки			2		
2	Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя	6	2		2	
3.1	Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу	4	2		4	
3.2	Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка	4	2		2	
4	Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.	6	2		4	
5	Політична думка в Україні	6	2		4	
6	Політична сфера суспільства. Політична система суспільства	8	2	2	4	
7	Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство	6	2	–	4	
8	Політична свідомість і політична культура	6	2	–	4	
Разом у 4 семестрі:		54	18	6	30	

1	2	3	4	5	6	7
5 семестр						
9	Політична еліта і політичне лідерство	6	2	2	2	Екзамен
10	Політична влада	4	2	–	2	
11	Політичний процес	4	2	2	–	
12	Вибори та виборчі системи	6	2	2	2	
13	Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання	4	2		2	
14	Демократія в політичному житті суспільства	4	2	2	–	
15	Сучасні глобалізаційні процеси	6	2	2	2	
16	Світова політика і міжнародні відносини	4	2		2	
17	Етніонаціональні спільноти і політика	6	2	2	2	
18	Політика і релігія	4	2	–	2	
19	Політичний маркетинг і політичний менеджмент	6	2	2	2	
Разом у 5 семестрі:		54	22	14	18	
Разом за 2 семестри:		108	40	20	48	

Тематичне планування курсу для напрямку “Менеджмент”:

№ з/п	Назва тем курсу	Всього годин	Лекції (год.)	Семінарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)	Форма контролю	
1	2	3	4	5	6	7	
1	Політологія як система знань про політику. Теоретико-методологічні засади політології	7	2	2	3	Екзамен	
Основні віхи історії політичної думки							
2	Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя	16	2	2	3		
3.1	Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу				3		
3.2	Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка				3		
4	Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.				3		
5	Політична думка в Україні	7	2	2	3		
6	Політична система суспільства	12	2	2	3		
7	Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство		2		3		

1	2	3	4	5	6	7
8	Політична свідомість і політична культура	5	2	–	3	Екзамен
9	Політична влада	6	2	–	4	
10	Вибори та виборчі системи	10	2	2	2	
11	Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання				4	
12	Світова політика і міжнародні відносини	8	2	2	4	
13	Політичний маркетинг і політичний менеджмент	10	2	2	6	
Разом		81	20	14	47	

КОРОТКИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Тема 1. Політологія як система знань про політику. Теоретико-методологічні засади політології

Політика розглядається як суспільне явище, теоретичне знання та форма діяльності. З'ясувати предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології; роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.

Тема 2. Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя

Розглядаються особливості зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу: Єгипеті, Вавилоні, Китаю, Індії. З'ясовується суть політичних доктрин Стародавнього Заходу. Прослідковуються основні етапи розвитку політичної думки в Середньовіччі.

Тема 3.1. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу

З'ясовуються особливості макіавеллізму як політичної доктрини, вплив епохи Відродження на розвиток політичної думки Н. Макіавеллі. Розглядаються політичні вчення періоду буржуазних революцій у Голландії і Англії (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс). Прослідковується проблема природних прав людини в політичних поглядах представників Просвітництва Ф. Бекона і Дж. Локка та розглядаються раціоналістичні трактування політики в працях французьких просвітників.

Тема 3.2. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка

Розглядається становлення та розвиток соціалістичних, комуністичних, ліберальних, раціоналістичних та утопічних концепцій

політики. З'ясовуються особливості сучасної зарубіжної політичної думки.

Тема 4. Пліуралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

Розглядається поняття, типологія, інституціоналізація політико-ідеологічних доктрин: лібералізму та неолібералізму, консерватизму та неоконсерватизму, лівих та лівоцентристських ідеологічних доктрин, екстремістських політико-ідеологічних доктрин.

Тема 5. Політична думка в Україні

Вивчається зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст., формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва. Розглядається українська політична думка Нової доби, з'ясовуються особливості політичних концепцій українських мислителів XX ст.

Тема 6. Політична сфера суспільства. Політична система суспільства

Розглядається зміст і структура, об'єкти і суб'єкти політичного життя суспільства. Досліджується соціальна структурованість як чинник політичного життя. Встановлюються особливості політичного життя сучасного українського суспільства. З'ясовуються сутність, структура та функції політичної системи. Розглядається типологія політичних систем. Виявляються основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.

Тема 7. Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство

Розглядається походження держави, її сутність, ознаки і функції. Виявляються особливості форм державного правління та державного устрою, вищих органів сучасної держави і поділу державної влади.

Встановлюється специфіка виникнення та розвитку ідеї правової держави, прослідковуються основні ознаки правової держави. Досліджується сутність і основні проблеми формування громадянського суспільства, його співвідношення з державою. Розглядаються особливості становлення та розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні.

Тема 8. Політична свідомість і політична культура

Вивчаються поняття, структура, типи і функції політичної свідомості; поняття, зміст і функції політичної ідеології та політичної культури. Досліджується політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

Тема 9. Політична еліта і політичне лідерство

Встановлюються сутність, типологія і функції політичної еліти, досліджуються теорії еліт Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса. Виявляються сутність і функції політичного лідерства, особливості типів політичних лідерів. Розглядаються політичні еліти і лідерство в сучасній Україні.

Тема 10. Політична влада

Розглядається влада як соціальний феномен, її ресурси та класифікація. Встановлюється сутність політичної влади, її структура і функції. Виявляються особливості влади і владних відносин у сучасному українському суспільстві. Вивчається сутність політичного режиму, розглядається його типологія.

Тема 11. Політичний процес

Вивчається структура, характер політичних процесів, їх типологія. Розглядається політична участь людини та класифікація типів людей щодо участі в політиці. Виявляються особливості політичної сфери суспільства та типів політичного життя.

Тема 12. Вибори та виборчі системи

Розглядаються вибори, їх класифікація, особливості при різних політичних режимах, принципи виборчого права та організація демократичних виборів. Вивчаються виборчі системи та технології політичних виборів, основні стадії виборчої кампанії.

Тема 13. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання

Прослідковується генеза політичних партій та громадсько-політичних об'єднань і їх сучасна класифікація. Розглядаються партійні системи і їх типологія, становлення багатопартійності в Україні. Вивчається партійна й виборча системи в Україні.

Тема 14. Демократія в політичному житті суспільства

Розглядається поняття демократії, її зміст, ознаки, типи і форми, демократичні принципи і демократичні процедури. Здійснюється порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії. З'ясовуються особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.

Тема 15. Сучасні глобалізаційні процеси

Вивчається глобалістика та передумови її виникнення. Встановлюються політичні аспекти глобальних проблем сучасності.

Тема 16. Світова політика і міжнародні відносини

Розглядається світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку. З'ясовуються цілі і функції міжнародної політики. Встановлюється сутність та особливості міжнародних відносин. Досліджуються суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.

Тема 17. Етнонаціональні спільноти і політика

Етнонаціональні спільноти розглядаються як суб'єкти і об'єкти політики. Прослідковуються етнонаціональні відносини в процесі політизації українського суспільства. Досліджується етнонаціональна політика в сучасній Україні.

Тема 18. Політика і релігія

Вивчаються релігія і церква в політичному житті суспільства. Розглядаються основні релігійні доктрини сучасності. Досліджуються міжконфесійні відносини в сучасній Україні.

Тема 19. Політичний маркетинг і політичний менеджмент

Розглядаються політичне управління, політичне рішення, політична діяльність, політичний менеджмент, політичний маркетинг. Встановлюються особливості дослідження політичного ринку. Виявляється специфіка політичної іміджології та політичного прогнозування. Прослідковується технологія виборчої кампанії.

ПЛАНУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ

Тема 1 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 1 (для напрямку “Менеджмент”).

Політологія як система знань про політику.

Теоретико-методологічні засади політології

1. Політика як суспільне явище, теоретичне знання та форма діяльності.
2. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.
3. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.

Література [1 (с. 87–131); 7 (с. 8–24); 12 (с. 5–13; 14–20); 16; 17; 19 (с. 7–14); 20; 21 (с. 8–36); 22; 24; 26 (с. 9–26); 27 (с. 17–20; 56–60; 82–85); 29; 31 (с. 8–23); 32 (с. 8–32); 62; 110]

Тема 2 (для напрямку “Менеджмент”).

Основні віхи історії зарубіжної політичної думки

1. Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя.
2. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу.
3. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка.
4. Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

Література [1 (с. 10–44; 57–87; 107–117); 3; 6; 8 (с. 5–55); 12 (с. 25–41); 19 (с. 15–17; 102–115); 26 (с. 27–37; 44–90); 30; 31 (с. 24–57); 32 (с. 33–44 48–66; 71–89); 48; 50; 56; 57; 70; 74; 76; 99; 116; 117; 130; 132; 135; 140; 143; 153; 160; 173; 178; 185–187; 195]

Тема 2 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя

1. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу: Єгипет, Вавилон, Китай, Індія.
2. Політичні доктрини Стародавнього Заходу.
3. Розвиток політичної думки в Середньовіччі.

Література [1 (с. 10–38); 8 (с. 5–18); 12 (с. 25–40); 19 (с. 15–17); 26 (с. 27–37); 31 (с. 24–35); 2 (с. 33–44); 48; 56; 143; 178; 195]

Тема 3 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Заняття 1. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу

1. Відродження: суть та вплив на розвиток політичної думки. Н. Макіавеллі. Макіавеллізм як політична доктрина.
2. Політичні вчення періоду буржуазних революцій в Голландії і Англії (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс).
3. Просвітництво. Проблема природних прав людини в політичних поглядах Ф. Бекона і Дж. Локка.
4. Раціоналістичні трактування політики в працях французьких просвітників.

Література [1 (с. 38–44); 3; 6; 50; 56; 57; 74; 76; 116; 117]

Заняття 2. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка

1. Становлення та розвиток соціалістичних, комуністичних, ліберальних, раціоналістичних та утопічних концепцій політики.
2. Сучасна зарубіжна політична думка.

Література [1 (с. 57–87; 107–117); 8 (с. 19–55); 12 (с. 25–41); 26 (с. 44–64); 30; 31 (с. 35–44); 32 (с. 48–66); 130; 132; 135; 140; 153; 160; 173; 185–187; 195]

Тема 4 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

1. Політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціалізація.
2. Лібералізм і неолібералізм.
3. Консерватизм і неоконсерватизм.
4. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини.
5. Екстремістські політико-ідеологічні доктрини.

Література [1 (с. 57–87; 107–117); 8; 12; 19 (с. 102–115); 26 (с. 44–90); 31 (с. 44–57); 32 (с. 71–89); 57; 70; 99]

Тема 5 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 3 (для напрямку “Менеджмент”).

Політична думка в Україні

1. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
2. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.

3. Українська політична думка Нової доби.
4. Політичні концепції українських мислителів ХХ ст.

Література [1 (с. 44–57); 12 (с. 42–74); 19 (с. 7–15); 21 (с. 39–56); 26 (с. 91–124); 27 (с. 56–72); 31 (с. 58–97); 32 (с. 93–145); 46; 47; 60; 63; 75; 84; 86; 88; 94; 128; 180; 182; 183 (с. 151–200); 188; 197; 198; 208]

Тема 4 (для напрямку “Менеджмент”).

Політична система суспільства

1. Сутність, структура та функції політичної системи.
2. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
3. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.

Література [1 (с.166–176); 4; 12 (с. 126–137); 15 (с. 7–49); 18; 23 (с. 146–155); 25 (с. 51–61); 26 (с. 155–188); 31 (с. 98–103); 32 (с. 220–244); 36; 37; 122; 151; 155; 157; 158]

Тема 6 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Політична сфера суспільства. Політична система суспільства

1. Зміст і структура, об’єкти і суб’єкти політичного життя суспільства.
2. Соціальна структурованість як чинник політичного життя.
3. Політичне життя сучасного українського суспільства.
4. Сутність, структура та функції політичної системи.
5. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
6. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.

Література [1 (с.137–176); 4; 12 (с. 126–137); 15 (с. 7–49); 18; 23 (с. 146–155); 25 (с. 51–61); 26 (с. 155–188); 31 (с. 98–103); 32 (с. 220–244); 34; 36; 37; 83; 119; 122; 127; 146; 151; 152; 156–159; 184]

Тема 7 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 5 (для напрямку “Менеджмент”).

Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство

1. Походження держави, її сутність, ознаки і функції.

2. Форми державного правління та державного устрою.
3. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
4. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави.
5. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. Держава і громадянське суспільство.
6. Соціальна держава: необхідність та умови її побудови
7. Становлення й розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні.

Література [1 (с. 177–203); 12; 15 (с. 77–142); 21 (с. 152–162); 25 (с. 51–61); 26 (с. 366–395); 29 (с. 98–108); 31 (с. 104–112); 32 (с. 104–112; 292–324); 33; 35; 37; 39; 58; 59 (с. 10–24); 66; 71; 81; 87; 92; 93; 100; 103; 107–109; 114; 123; 131; 167; 175; 206; 207]

Тема 8 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 6 (для напрямку “Менеджмент”).

Політична свідомість і політична культура

1. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. Політична ідеологія.
2. Політична культура: поняття, зміст і функції.
3. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

Література [1 (с. 204–233); 12; 16; 17 (с. 267); 24; 26 (с. 291–312); 31 (с. 148–163); 32 (с. 477–501); 177]

Тема 9 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Політична еліта і політичне лідерство

1. Сутність, типологія і функції політичної еліти.
2. Теорії еліт Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса.
3. Сутність і функції політичного лідерства. Типи політичних лідерів.
4. Політичні еліти і лідерство в сучасній Україні.

Література [1 (с. 220–222; 281–287); 24; 26 (с. 275–290); 32 (с. 430–476); 40; 42; 51; 52; 78 (с. 18–28); 83; 89; 134; 155; 156; 158; 159; 179 (с. 42–46); 190 (с. 8–15); 191; 205]

Тема 10 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 7 (для напрямку “Менеджмент”).

Політична влада

1. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.
2. Сутність політичної влади, її структура і функції.
3. Політичний режим, його сутність та типологія.
4. Влада і владні відносини в сучасному українському суспільстві.

Література [31 (с. 119–124); 32 (с. 171–197; 377–394); 37; 43; 62; 69; 98; 166; 174; 189]

Тема 11 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Політичний процес

1. Поняття “політичний процес”. Структура, характер політичного процесу. Типологія політичних процесів.
2. Людина як суб’єкт і об’єкт політичного процесу.
3. Політична участь людини. Класифікація типів людей щодо участі в політиці.
4. Політична сфера суспільства. Політичне життя, його типи.

Література [1 (с. 153–158), 12 (с. 137–152, 228–231), 15, 23 (с. 105–116), 24 (с. 189–215, 217–232), 31 (с. 119–126, 142–148), 32 (с. 171–197), 37, 79, 124, 157, 176, 201]

Тема 12 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 8 (для напрямку “Менеджмент”).

Вибори та виборчі системи

1. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.
2. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.
3. Виборчі системи та технології виборів.
4. Політичні вибори і виборчі системи.
5. Основні стадії виборчої кампанії.

Література [1 (с. 293–297); 32 (с. 343–358); 44; 54; 64; 91; 111; 125; 138; 162; 165; 193; 203; 204; 209]

Тема 13 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 9 (для напрямку “Менеджмент”).

Політичні партії та громадсько-політичні об’єднання

1. Генеза політичних партій та громадсько-політичних об’єднань і їх сучасна класифікація.
2. Партійні системи і їх типологія.
3. Становлення багатопартійності в Україні. Партійна й виборча системи в Україні.

Література [1 (с. 191–203); 12 (с. 168–184);
26 (с. 252–274); 31 (с. 112–119); 32 (с. 325–358);
53; 72; 77; 147; 172]

Тема 14 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Демократія в політичному житті суспільства

1. Поняття демократії, її зміст та ознаки. Типи і форми демократії. Демократичні принципи і демократичні процедури.
2. Порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії.
3. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.

Література [11; 12 (с. 184–199); 15 (с. 50–76);
16; 29 (с. 113–117); 32; 35–37; 49; 56; 61; 105;
112; 126; 142; 181]

Тема 15 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Сучасні глобалізаційні процеси

1. Глобалістика та передумови її виникнення.
2. Політичні аспекти глобальних проблем сучасності.

Література [106; 171; 194]

Тема 16 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 10 (для напрямку “Менеджмент”).

Світова політика і міжнародні відносини

1. Світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку.
2. Цілі і функції міжнародної політики. Сутність та особливості міжнародних відносин.
3. Суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.

Література [12 (с. 271–296); 24; 31 (с. 163–169);
32 (с. 502–539); 33; 118; 129; 137; 170]

Тема 17 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Етнонаціональні спільності і політика

1. Етнонаціональні спільності як суб'єкти і об'єкти політики.
2. Етнонаціональні відносини в процесі політизації українського суспільства.
3. Етнонаціональна політика в сучасній Україні.

Література [2; 5; 9; 35; 37; 38; 45; 68; 80; 82; 86; 90; 104; 115; 136; 168; 182; 192]

Тема 18 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Політика і релігія

1. Релігія і церква в політичному житті суспільства.
2. Основні релігійні доктрини сучасності.
3. Міжконфесійні відносини в сучасній Україні.

Література [60; 95; 97; 102; 144; 145; 148; 149; 154; 169]

Тема 19 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”).

Тема 11 (для напрямів “Менеджмент”).

Політичний маркетинг і політичний менеджмент

1. Політичне управління. Політичне рішення. Політична діяльність.
2. Політичний менеджмент.
3. Політичний маркетинг. Дослідження політичного ринку.
4. Політична іміджологія.
5. Політичне прогнозування.
6. Технологія виборчої кампанії.

Література [1 (с. 288–292; 298–368); 10; 13; 14; 17; 28; 41; 44; 54; 55; 64; 65; 67; 73; 78 (с. 47–80); 85; 96; 101; 111; 113; 120; 121; 133; 139; 141; 150; 161; 163; 164; 196; 199; 200; 202]

ПЛАНУВАННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва тем курсу	Всього годин	Лекції (год.)	Семінарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)	Форма контролю
4 семестр						
1	Політологія як система знань про політику. Теоретико-методологічні засади політології	6	2	2	2	Залік
	Основні віхи історії політичної думки			2		
2	Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя	6	2		2	
3.1	Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу	4	2		4	
3.2	Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка	4	2		2	
4	Плуралізм політичних концепцій XIX – XX ст.	6	2		4	
5	Політична думка в Україні	6	2		4	
6	Політична сфера суспільства. Політична система суспільства	8	2	2	4	
7	Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство	6	2	–	4	
8	Політична свідомість і політична культура	6	2	–	4	
Разом у 4 семестрі:		54	18	6	30	
5 семестр						
9	Політична еліта і політичне лідерство	6	2	2	2	Екзамен
10	Політична влада	4	2	–	2	
11	Політичний процес	4	2	2	–	
12	Вибори та виборчі системи	6	2	2	2	
13	Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання	4	2		2	
14	Демократія в політичному житті суспільства	4	2	2	–	
15	Сучасні глобалізаційні процеси	6	2	2	2	
16	Світова політика і міжнародні відносини	4	2		2	
17	Етнонаціональні спільності і політика	6	2	2	2	
18	Політика і релігія	4	2	–	2	
19	Політичний маркетинг і політичний менеджмент	6	2	2	2	
Разом у 5 семестрі:		54	22	14	18	
Разом за 2 семестри:		108	40	20	48	

**ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ КУРСУ
ДЛЯ НАПРЯМІВ “МЕНЕДЖМЕНТ”**

№ з/п	Назва тем курсу	Всього годин	Лекції (год.)	Семинарські заняття (год.)	Самостійна робота (год.)	Форма контролю	
1	Політологія як система знань про політику. Теоретико-методологічні засади політології	7	2	2	3	Екзамен	
Основні віхи історії політичної думки							
2	Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя	16	2	2	3		
3.1	Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу				3		
3.2	Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка				3		
4	Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.				3		
5	Політична думка в Україні	7	2	2	3		
6	Політична система суспільства	12	2	2	3		
7	Держава в політичній системі суспільства. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство		2		3		
8	Політична свідомість і політична культура	5	2	–	3		
9	Політична влада	6	2	–	4		
10	Вибори та виборчі системи	10	2	2	2		
11	Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання				4		
12	Світова політика і міжнародні відносини	8	2	2	4		
13	Політичний маркетинг і політичний менеджмент	10	2	2	6		
Разом годин		81	20	14	47		

Тема 1 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Тема 1 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Політологія як система знань про політику.

Теоретико-методологічні засади політології

1. Політика як суспільне явище, теоретичне знання та форма діяльності.
2. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.

3. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.

Методичні рекомендації

Готуючись до першого питання, студент має усвідомити, що політика виступає як визначне культурно-історичне явище. З'ясуйте, в чому суть політики як суспільного явища та причини її виникнення. Даючи визначення поняття “політика” як одного із основних понять політології, зверніть увагу на його різноманітність як у науковій літературі, так і в підручниках. Аналізуючи політику як соціальне явище, з'ясуйте, які суб'єкти здійснюють вплив на політику та дайте характеристику суб'єктів політики: індивід; органи та ланки політичних організацій; держава з її інституціями; великі суспільні групи.

Розгляд другого питання необхідно розпочати з того, що об'єктом політології виступає політичне життя суспільства, його прояви, тенденції і закономірності. Аналізуючи категорії політології, студенту насамперед слід усвідомити сутність таких категорій: політична влада, держава, політичні відносини, політична система, політичні інтереси, політична свідомість, політична культура, політична боротьба, політичне управління. Теоретичне і практичне значення політології визначають її функції. Назвіть та дайте характеристику її основних функцій: світоглядна, експертно-прогностична, теоретико-пізнавальна (методологічна), інноваційна, прикладна (управлінська), виховна. Розкрийте сутність таких методів: критико-діалектичний, системний, соціологічний, функціональний, інституційний, соціально-психологічний (біхевіористський), дійовий, порівняльний, емпіричний, антропологічний.

При вивченні третього питання студент має з'ясувати, що політична наука розвивається в тісній взаємодії з іншими соціальними науками — філософією, соціологією, історією, правом. Останні об'єднує загальний об'єкт дослідження — політичне життя суспільства в усій багатоманітності його конкретних проявів. Визначаючи в третьому питанні політологію як науку і навчальну дисципліну, слід усвідомити, в чому полягають особливості, що зумовлюють її місце в системі суспільствознавства. Розкрийте сутність взаємодії політології з такими суспільно-гуманітарними науками: політична філософія; політична соціологія; політична психологія; політико-економічна теорія; політико-правова теорія; теорія міжнародної політики; політична історія та історія політичних вчень; політична

географія; політична антропологія, демографія та етнографія; політична етика.

Література [1 (с. 87–131), 7 (с. 8–24), 12 (с. 5–13, 14–20), 16, 17, 19 (с. 7–14), 20, 21 (с. 8–36), 22, 24, 26 (с. 9–26), 27 (с. 17–20, 56–60, 82–85), 29, 31 (с. 8–23), 32 (с. 8–32), 62, 110]

Тема 2 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Основні віхи історії зарубіжної політичної думки

1. Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя.
2. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу.
3. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка.
4. Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

Література [1 (с. 10–44; 57–87; 107–117); 3; 6; 8 (с. 5–55); 12 (с. 25–41); 19 (с. 15–17; 102–115); 26 (с. 27–37; 44–90); 30; 31 (с. 24–57); 32 (с. 33–44; 48–66; 71–89); 48; 50; 56; 57; 70; 74; 76; 99; 116; 117; 130; 132; 135; 140; 143; 153; 160; 173; 178; 185–187; 195]

Тема 3 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Політична думка в Україні

1. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
2. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.
3. Українська політична думка Нової доби.
4. Політичні концепції українських мислителів XX ст.

Література [1 (с. 44–57); 12 (с. 42–74); 19 (с. 7–15); 21 (с. 39–56); 26 (с. 91–124); 27 (с. 56–72); 31 (с. 58–97); 32 (с. 93–145); 46; 47; 60; 63; 75; 84; 86; 88; 94; 128; 180; 182; 183 (с. 151–200); 188; 197; 198; 208]

Тема 2 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Основні віхи історії політичної думки

1. Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя.
2. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу.

3. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка.
4. Пліуралізм політичних концепцій XIX — XX ст.
5. Політична думка в Україні.

Методичні рекомендації

Ця тема охоплює політологічний матеріал, який включає в себе історичні, філософські, правові, політичні, географічні та інші джерела суспільствознавчої науки. Тому необхідно взяти до уваги, що формування цих першоджерел було пов'язане з соціальною диференціацією і зародженням та виникненням державних утворень.

Розглядаючи розвиток політичної думки в Стародавньому Світі і Середньовіччі, необхідно засвоїти зміст таких понять: теократія, держава, деспотія, тімократія, демократія, аристократія, олігархія, охлократія, поліс, правильні і неправильні форми правління, легізм, конфуціанство, даосизм, моїзм, брахманізм, цезаризм, томізм, ідеальна держава, ідеальний правитель, ідеальний громадянин.

Вивчаючи становлення політичної думки Нового часу, слід звернути увагу на те, що цей період тривав з XIV до початку XX ст.: Відродження і Просвітництво, епоха Реформації, становлення та розвиток соціалістичних, комуністичних, ліберальних, раціоналістичних та утопічних концепцій політики. Слід з'ясувати суть таких основних понять: Відродження, природне право, природні закони, суспільний договір, суверенітет, монархія, макіавеллізм, утопія, лібералізм, абсолютизм, конституціоналізм, громадянин, права особи, розподіл влади, просвітництво, раціоналізм, плебісцит, “категоричний імперіатив”, вічний мир.

Вивчаючи третє питання, слід розглянути соціал-утопізм, соціалізм і комунізм XVIII — поч. XX ст. (Ж. Мельє, Мореллі, Маблі, Бабеф, Сен-Сімон, Фур'є, Оуен, К. Маркс, Е. Бернштейн, Ф. Лассаль, К. Каутський, В. Ленін). У цей період розвиваються утопічні теорії про державу, сутність людини, закономірності суспільного розвитку; розробляються вчення про державу, її суть та перспективи розвитку; обґрунтовується питання про владу, її завоювання і зміцнення. Панівні ідеї характеризуються матеріалістичним розумінням історії та акцентами на економічні засади існування суспільства.

Вивчаючи сучасну західну політичну думку, встановіть сутність основних напрямків розвитку політичної науки в країнах Заходу на сучасному етапі в США (загальна політологічна наука — Ч. Мер-

ріам, У. Монро, Г. Ласуел, Г. Алмонд, С. Верба та інші; теорія плюралістичної демократії та елітизму — П. Бахрах, Дж. Уокер, С. Хантінгтон, А. Бентлі, Р. Даль; теорія виборів і виборчих процесів — П. Лазарсфельд, Б. Берельсонс, Кемпбелл, Д. Браун, Ф.-М. Сейба, Б. Грінсберг; теорії суспільної стабільності — Г. Моргентау; **Англії** (структурно-функціональний аналіз політики — Р. Джоунс; теорія політичної мобілізації; теорія політичних систем — Р. Роуз, М. Девіс. В. Люіс, Х. Байман; **Франції** (вивчення поведінки виборців — Ж. Шарло, Ж. Ганте, Ж. Жафар, А. Ласло; дослідження політичних партій — М. Дюверже, Ж. Шарло; **Німеччині** (нормативістська політологія; позитивістсько-біхевіористична емпірична соціологія; “практично-критична наука про соціально-політичну” владу (Франкфуркська школа) — Т. Адерно, Г. Дарендорф, Ф. Нойман, В. Хенніс, О. Штаммер, Г. Штайдер.

При підготовці до четвертого питання семінарського заняття необхідно актуалізувати знання щодо основних політичних доктрин, причин їх виникнення та диференціювання. Слід проаналізувати такі неоліберальні концепції, як технологічної та плюралістичної демократії, теорії еліт (В. Парето, Г. Моска). Аналізуючи природу лібералізму, студенту треба розрізнити політичні доктрини аристократичного та демократичного лібералізму. Необхідно пам’ятати, що в основу політичних концепцій консерватизму покладена ідея збереження традиційних правил, норм поведінки, ієрархії влади, соціальних і політичних структур та інститутів. Студент має знайти детальну характеристику соціалістичних концепцій політики, а також політичних доктрин анархізму у підручниках з політології та монографічних виданнях.

Характерною особливістю суспільно-політичної думки в Україні з прадавніх часів до сьогодення є ідеї свободи і справедливості, добра і правди. На цих ідеях виростають вимоги національної незалежності та соціального визволення, утвердження справедливого демократичного ладу. Розглядаючи історію українського народу через призму іноземних впливів та взаємозв’язків, слід пам’ятати, що Україна постійно перебувала під впливом Західної та Східної цивілізацій: *Княжа Україна — Русь* (Польсько-Волинське князівство XIII-XIV ст., Литовсько-Польсько-Руська доба XIV-XVII ст., Річ Посполита XIII-XVIII ст., Українське князівство під татарською владою XIII-XIV ст.), *Гетьманська держава XVII ст.* (Австро-Угорська імперія кінець XVIII ст. — 1918 р., Російська імперія XVII ст. — 1917 р.), *Ук-*

раїнська держава 1917–1920 рр. (Польща, Румунія, Чехословаччина 1919–1940 рр., СРСР 1920 – 1991 рр.)

Література [1 (с. 10–87; 107–117); 3; 6; 8 (с. 5–55); 12 (с. 25–74); 19 (с. 7–17; 102–115); 21 (с. 39–56); 26 (с. 27–37; 44–124); 27 (с. 56–72); 30; 31 (с. 24–97); 32 (с. 33–44; 48–66; 71–89; 93–145); 46; 47; 48; 50; 56; 57 60; 63; 70; 74–76; 84; 86; 88; 94; 99; 116; 117; 128; 130; 132; 135; 140; 143; 153; 160; 173; 178; 180; 182 183 (с. 151–200); 185–188; 195; 197; 198; 208]

Тема 3 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Політична сфера суспільства. Політична система суспільства

1. Зміст і структура, об'єкти і суб'єкти політичного життя суспільства. Соціальна структурованість як чинник політичного життя.
2. Політичне життя сучасного українського суспільства.
3. Сутність, структура та функції політичної системи.
4. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
5. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.

Методичні рекомендації

Політична сфера є порівняно самостійною сферою суспільного буття, що охоплює всі прояви і реалії функціонування політичного життя. В ній переплітаються і взаємодіють різноманітні фактори і відносини.

При вивченні першого питання особливу увагу слід звернути на доцільності розмежування понять “політика”, “політичне життя суспільства” та їх співвідношення. Якщо поняття “політика” робить акцент на владі, її досягненні, утриманні і реалізації індивідами та соціальними групами з метою здійснення власних інтересів, то поняття “політичне життя суспільства” дозволяє з'ясувати суспільні детермінанти політики (економічні, соціально-історичні, соціокультурні, духовно-ідеологічні тощо); відслідкувати зв'язок політики з економічним, культурним, духовним життям суспільства; визначити механізми формування і виявлення інтересів соціальних суб'єктів, їх впливу на владні відносини; охарактеризувати відношення та спосіб залучення людини до політики. Питання щодо суб'єктів і об'єктів політичного життя передбачає з'ясування чинників їх єдності та взаємовпливу, передумов перетворення соціальних об'єктів на суб'єкти

політичного життя суспільства; визначення мотивів політичної діяльності соціальних суб'єктів та механізмів їх впливу на політичні процеси у суспільстві. Вивчення другої половини питання потребує з'ясування змісту поняття “соціальна структура” й існуючих підходів до його інтерпретації та змісту поняття “стратифікація” й домінуючих напрямів його визначення. Необхідно з'ясувати основні форми соціальної стратифікації (економічна, політична, професійна), критерії соціальної стратифікації (соціальний престиж, самооцінка людей щодо їх соціальної позиції, прибуток, освіта тощо) залежно від сфери їх використання. Слід охарактеризувати можливі механізми виявлення і закріплення соціальних інтересів у відповідних політичних інститутах, шляхи їх впливу на політику, взаємозв'язок соціальних інтересів суб'єктів політичного життя суспільства та соціальної політики держави. Значну увагу слід приділити вивченню інституту соціального представництва та місцю інтересів молоді в соціальній структурі суспільства.

Друге питання передбачає дослідження соціально-структуруючих процесів у трансформаційних суспільствах загалом і в сучасному українському суспільстві зокрема. Студенти мають визначити основні детермінанти та тенденції розвитку політичного життя українського суспільства, його історичні метаморфози, вплив соціальної структуризації українського суспільства на здійснення в ньому владних відносин. Потрібно проаналізувати відношення концепції соціальної стратифікації до сьогочасної практики соціальної структуризації українського суспільства, особливості формування механізмів вияву соціальних інтересів суб'єктів політичного життя українського суспільства; встановити можливості використання концепцій політичної соціалізації в практиці залучення індивідів до політичних процесів, роль української держави в такому залученні.

Вивчаючи третє питання, необхідно мати на увазі, що політична система суспільства — одна з найскладніших категорій політології. Слід з'ясувати, що собою являє загальна теорія систем та дослідити внесок у розробку теорії політичних систем, здійснений Т. Парсоном, Д. Істоном, Г. Алмондом. Необхідно також проаналізувати погляди і підходи до структури політичної системи як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Вивчення першого питання слід завершити аналізом підходів різних вчених до функцій політичних систем.

Четверте питання передбачає усвідомлення того, що порівняння типів політичних систем за різними критеріями дозволяє більш

глибоко аналізувати їх переваги і недоліки. Розглядаючи це питання, треба з'ясувати, як змінювалися погляди на типологію політичних систем з античних часів до сучасності.

П'яте питання присвячене проблемам становлення та реформування політичної системи України. Необхідно розкрити шляхи реформування всіх підсистем українського суспільства (економічної, соціальної, політичної, міжнародної та ін.) та проаналізувати основні напрями і перспективи формування нової політичної системи України, дослідивши складові елементи цього процесу.

Література [1 (с.137–176); 4; 12 (с. 126–137); 15 (с. 7–49); 18; 23 (с. 146–155); 25 (с. 51–61); 26 (с. 155–188); 31 (с. 98–103); 32 (с. 220–244); 34; 36; 37; 83; 119; 122; 127; 146; 151; 152; 156; 157–159; 184]

Тема 4 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Держава в політичній системі суспільства. Права держава та громадянське суспільство

1. Сутність, структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем.
2. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.
3. Сутність держави:
 - а) походження держави, її ознаки і функції;
 - б) форми державного правління та державного устрою;
 - в) вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
4. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави та громадянського суспільства.
5. Становлення й розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні.

Методичні рекомендації

Вивчаючи перше питання, необхідно мати на увазі, що політична система суспільства — одна з найскладніших категорій політології. Слід з'ясувати, що таке загальна теорія систем, дослідити внесок у розробку теорії політичних систем, здійснений Т. Парсоном, Д. Істоном, Г. Алмондом. Необхідно також проаналізувати погляди і підходи до структури та функцій політичної системи зарубіжних і вітчизняних учених. Друга частина питання передбачає усвідомлення

того, що порівняння типів політичних систем за різними критеріями дозволяє глибше аналізувати їх переваги і недоліки. Слід з'ясувати, як змінювалися погляди на типологію політичних систем з античних часів до сучасності.

Друге питання присвячене проблемам становлення та реформування політичної системи України. Необхідно розкрити шляхи реформування всіх підсистем українського суспільства (економічної, соціальної, політичної, міжнародної та ін.) та проаналізувати основні напрями і перспективи формування нової політичної системи України, дослідивши складові елементи цього процесу.

При підготовці питання про походження держави, її сутність та функції насамперед потрібно з'ясувати, що розуміється під поняттям “державна”, охарактеризувати особливості теорій походження та сутності держави, окреслити її найголовніші функції. Проблема визначення цього поняття не лише у складності чіткого окреслення суто державних (несоціальних, юридичних чи політичних) феноменів, а і в історичній мінливості форм суспільного співжиття, зокрема державних форм. Адже охарактеризувати державну сутність можна, лише вичленувавши характерні складники за всіх історичних форм державності й на підставі аналізу теорій походження держави. З'ясувавши ж сутнісно-понятійні аспекти держави, варто перейти до аналізу історично-конкретних її форм (за усталеною формою) — форм державного правління та державного устрою. При підготовці третьої частини питання слід визначити специфіку функціонування вищих органів сучасної держави і встановити критерії, покладені в основу поділу державної влади.

У процесі вивчення четвертого питання студенти повинні оволодіти такими поняттями та категоріями: держава, правова держава, право, ідея права і свободи, природне право, правова рівність, громадянське суспільство, громадянські права і свободи, групи тиску, групи інтересів, економічна сфера громадянського суспільства, соціально-політична сфера громадянського суспільства, духовна сфера громадянського суспільства, верховенство закону, розподіл влади, законодавча влада, виконавча влада, судова влада, масове суспільство, інститути громадянського суспільства, інститут соціального партнерства, три концептуальні підходи (індивідуально-особистісний, корпоративно-груповий, індивідуально-груповий). Основною тезою цього питання має стати положення про зростаючу відповідальність держави за добробут, розвиток і безпеку її громадян. Слід розгляну-

ти умови, за яких можливе становлення громадянського суспільства, його взаємозалежність від наявності правової держави. Потрібно проаналізувати основні характеристики взаємовідносин громадянського суспільства і держави. Назвати основні ознаки та сучасні концепції громадянського суспільства.

Розглядаючи п'яте питання, необхідно простежити становлення та розвиток правової держави та громадянського суспільства у політичній думці України. Ідеї правової держави та громадянського суспільства знаходимо в творах С. Оріховського, П. Орлика, Т. Шевченка, М. Костомарова, М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, М. Грушевського, Б. Кістяківського та інших діячів. Період комуністичного режиму репрезентував себе у дещо інших цінностях, хоча з елементами правової держави та громадянського суспільства. З проголошенням незалежності Української держави й до сьогодні ці проблеми перебувають у стані розвитку і вдосконалення. До структур, що виконують роль зв'язків між громадянським суспільством і правовою державою, належать: політичні партії, об'єднання, клуби, засоби масової інформації, механізми виборчого процесу, політичну культуру тощо. Необхідність побудови в Україні правової соціальної держави зумовлена потребами створення оптимальних умов для реалізації здібностей, інтересів громадян, забезпечення умов для реалізації соціальної справедливості, досягнення національної злагоди в суспільстві.

Література [1 (с.166–203); 4; 12 (с. 126–137); 15 (с. 7–49; 77–142); 18; 21 (с. 152–162); 23 (с. 146–155); 25 (с. 51–61); 26 (с. 155–188; 366–395); 29 (с. 98–108); 31 (с. 98–112); 32 (с. 220–244; 292–324); 33; 35; 36; 37; 39; 58; 59 (с. 10–24); 66; 71; 81; 87; 92; 93; 100; 103; 107–109; 114; 122; 123; 131; 151; 155; 157; 158; 167; 175; 206; 207]

Тема 4 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Політична еліта і політичне лідерство

1. Сутність політичної еліти, її типологія та функції.
2. Теорії еліт Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса.
3. Сутність і функції політичного лідерства. Типи політичних лідерів.
4. Політичні еліти і лідерство в сучасній Україні.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, студенти повинні насамперед осмислити ключові поняття і терміни, а саме: політичний лідер, політичний вождь, політичне лідерство, політична еліта, володарююча еліта, партійно-політична еліта, функції політичної еліти, політична олігархія, адміністративна еліта, номенклатура, політичний клас, правляча еліта, політичний правлячий клас, політичний клан, політичне керівництво, етнополітична еліта та ін.

Проблема політичних еліт є однією з центральних у політології. Вона безпосередньо пов'язана з характером і якістю політичної влади, з конкретним способом її структурування. Аналізуючи політичні еліти, необхідно дати відповіді на питання: хто у певному суспільстві є реальним суб'єктом державного управління і керівництва, у чіь руках зосереджено всю повноту політичної влади, хто прямо чи опосередковано визначає характер найважливіших політичних рішень.

У другому питанні слід розкрити зміст основних концепцій еліт (елітарна концепція Платона, теорії еліт Н. Макіавеллі, Ф. Ніцше, О. Шопенгауера), звернувши увагу на те, що елітизм як цілісна система поглядів та концепцій сформувався у першій половині ХХ ст. завдяки працям В. Парето, Г. Моски та Р. Міхельса. Розглядаючи якісні характеристики еліт та їх типологію, слід звернути особливу увагу на соціальне представництво еліти, систему її рекрутування, номенклатурну систему, особливості формування та етапи еволюції політичної еліти України, її роль та місце у становленні державності, шляхи формування сучасної демократичної політичної еліти в Україні.

При підготовці третього питання необхідно з'ясувати існуючі підходи до визначення лідерства. Зміст та форми прояву лідерства визначені рядом об'єктивних і суб'єктивних факторів: умовами конкретної ситуації; соціальним становищем лідерів та тих, хто йде за ними; їх психологічними особливостями тощо. Слід розкрити різні аспекти політичного лідерства на рівні нації, держави. Необхідно зазначити, що у політичному житті за характером і масштабами діяльності розрізняють лідерів трьох рівнів: 1) малої групи; 2) громадського руху (організації, партії); 3) політик, що діє у системі владних відносин у національному масштабі.

Розкриваючи четверте питання, слід звернути увагу на основні шляхи формування існуючої політичної еліти України: 1) як наслідок добору та розстановки кадрів правлячої до 1991 року КПРС; 2) як наслідок активного чи пасивного опору тоталітарно-колоніаль-

ному правлінню; 3) як результат входження до політики нових груп та громадських діячів, безпосередньо не пов'язаних ні з комуністичним режимом, ні з опором йому.

Література [1 (с. 220–222; 281–287); 24; 26 (с. 275–290); 32 (с. 430–476); 40; 42; 51; 52; 78 (с. 18–28); 83; 89; 134; 155; 156; 158; 159; 179 (с. 42–46); 190 (с. 8–15); 191; 205]

Тема 5 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Політичний процес

1. Характер та структура політичного процесу. Типологія політичних процесів.
2. Людина як суб'єкт і об'єкт політичного процесу.
3. Політична участь людини. Класифікація типів людей щодо участі в політиці.
4. Політична сфера суспільства. Політичне життя, його типи.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, студент повинен осмислити ключові поняття: політичний процес, політична стабільність, політична участь, політичне життя, політична активність.

Студентові слід розглянути політичний процес як сукупність результатів переплетіння різноманітних типів політичної поведінки соціальних спільностей, соціальних верств та громадян. Необхідно пам'ятати, що соціальною передумовою політичного процесу є процес соціальний. Прикметно, що політичне життя суспільства можна розглядати як сукупність різновекторних і різнодинамічних у часовому вимірі політичних процесів. З'ясувавши специфіку диференціації політичних процесів, складіть схему “Типологія політичних процесів”.

Розглядаючи людину у сфері політики, слід пам'ятати, що людина є і суб'єктом, і об'єктом політичного процесу. Рекомендовано дослідити механізми, що діють у суспільстві і регулюють помилки та вчинки людей у політичній сфері (державні та громадянські інститути, ідеології та релігії, традиції та звичаї, соціальне середовище та економічні умови).

Література [1 (с. 153–158); 12 (с. 137–152; 228–231); 15; 23 (с. 105–116); 24 (с. 189–215; 217–232); 31 (с. 119–126; 142–148); 32 (с. 171–197); 37; 79; 124; 157; 176; 201]

Тема 6 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Тема 5 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Вибори та виборчі системи.

Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання

1. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.
2. Політичні вибори і виборчі системи:
 - а) виборчі системи та технології виборів;
 - б) основні стадії виборчої кампанії;
 - в) принципи виборчого права та організація демократичних виборів;
3. Генеза політичних партій та громадсько-політичних об'єднань і їх сучасна класифікація.
4. Партійні системи і їх типологія.
5. Становлення багатопартійності в Україні. Партійна й виборча системи в Україні.

Методичні рекомендації

При вивченні першого питання студентові слід з'ясувати суть виборів як основного засобу делегування влади. Необхідно розглянути класифікацію політичних виборів залежно від предмета обрання та причин проведення. З'ясуйте, за яких умов та обставин вибори можуть розглядатися знярядям політичного маніпулювання і за яких — інструментом переходу до демократії. Особливу увагу зосередьте на аналізі основних функцій виборів, адже вплив виборів на життя сучасного суспільства досить різноманітний. Встановіть особливості виборів при різних політичних режимах.

Готуючись до другого питання, насамперед з'ясуйте поняття виборчого права та його основних демократичних принципів (загальність, рівність, безпосередність, непряме голосування, таємне голосування). Проаналізуйте загальні принципи демократичної організації виборів. З'ясуйте суть та природу принципів, діючих у сучасній українській державі при організації та проведенні виборів. Зосередьте увагу на понятті виборів та їх місці у формуванні й функціонуванні демократичної держави; на функціях виборів; принципах виборчого права та демократичної організації виборів; типах виборчих систем (мажоритарна, пропорційна, змішана, куріальна); умовах ефективності виборів; виборах як інституті політичного маніпулювання. Для

означення технології виборчої компанії слід встановити її структурно-логічну модель; основні стадії виборчого процесу; склад учасників подій та їх інтереси; рейтинг кандидатів та процедуру їх висування; політичні орієнтири виборців; інформаційно-аналітичне супроводження виборчої компанії; ефективність пропагандистського впливу; процедуру голосування і підведення підсумків. Для визначення ролі виборів у політичному житті необхідно: розглянути можливості реального волевиявлення громадян через політичні вибори; порівняти існуючі виборчі системи (мажоритарна, пропорційна, змішана), переваги та проблеми реалізації цих виборчих систем; ознайомитись із законодавчими актами про вибори в Україні та в інших державах. Слід дослідити специфіку юридичних процедур проведення виборів, норм міжнародного права в галузі виборчого права, законодавства України про вибори президента, народних депутатів України та місцевих органів влади.

При вивченні третього питання основна увага повинна бути зосереджена на висвітленні еволюції політичних партій і громадсько-політичних об'єднань. З'ясуйте внутрішню будову політичної партії і громадсько-політичного об'єднання, форми і методи їх діяльності на політичній арені держави.

Готуючись до четвертого питання, насамперед слід з'ясувати сутність партійної системи. Рекомендовано розкрити сутність багатопартійності, звернувши при цьому увагу на те, що вона є найхарактернішою ознакою політичного розвитку більшості демократичних країн (але не гарантом демократії, оскільки багатопартійність влади і диктаторським режимам), серед яких Україна намагається посісти належне їй місце.

Розгляд п'ятого питання рекомендовано розпочати з історії виникнення і діяльності перших політичних партій в Україні в кінці XIX — поч. XX ст. Далі слід зробити аналіз процесу формування політичних партій в Україні у перші роки після жовтневого перевороту 1917 року в Росії. Встановлення радянської влади в Україні одночасно стало кінцем багатопартійності і утвердження безроздільного панування однієї партії — КПРС, специфіка якого не могла не викликати супротив національносвідомих українців і створення ними різного роду соціально-політичних угруповань протесту. Далі слід проаналізувати місце і роль дисидентського руху, створених у 60–80 роки, альтернативних КПРС партійних груп у процесі політизації і партизації українського суспільства. Проголошення незалежності України надало

могутній імпульс легальному розгортанню процесу становлення багатопартійності. Для сучасної партійної системи України характерна атомістичність з її нестабільністю і неефективністю. Проаналізуйте специфіку прояву цих рис в умовах поглиблення кризових явищ в суспільно-політичному житті України.

Література [1 (с. 191–203; 293–297); 12 (с. 168–184); 26 (с. 252–274); 31 (с. 112–119); 32 (с. 325–358); 44; 53; 54; 64; 72; 77; 91; 111; 125; 138; 147; 162; 165; 172; 193; 203; 204; 209]

Тема 7 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Демократія в політичному житті суспільства

1. Поняття демократії, її ознаки, типи і форми. Демократичні принципи і демократичні процедури.
2. Порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії.
3. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.

Методичні рекомендації

Готуючись до першого питання, з'ясуйте, що розуміється під демократією, які її витоки та історичні форми. Слід пам'ятати, що термін “демократія” вживається у кількох значеннях. Проаналізуйте історичні етапи розвитку демократії: 1) демократія в античну епоху; 2) розвиток демократії в умовах середньовіччя; 3) демократія в період вільного підприємництва (капіталізму). Дайте характеристику типам демократії, при цьому звернувши увагу на їх особливості (безпосередня і представницька).

Порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії дає можливість з'ясувати і загальні, і відмінні риси становлення і розвитку демократії як форми організації політичної влади, управління і всього соціального процесу життєдіяльності людей. Дайте характеристику і зробіть аналіз сучасних систем політичної демократії (американська, британська, французька системи; соціал-демократична модель і демократія державного соціалізму). З'ясуйте, чи може бути довільно замінена одна система демократії на іншу систему.

Досліджуючи це питання, слід зробити аналіз історико-культурних і соціально-політичних підстав і традицій у розвитку демократії України, значення волі та демократії в суспільно-політичному житті козацтва, революційно-демократичних, ліберально-демократич-

них ідей у політичній думці. З'ясуйте особливості сучасного конституційного процесу, розбудови і розвитку політичної системи, еволюції інститутів парламентаризму та президентства в Україні, політичної культури та її впливу на розвиток демократії.

Література [11; 12 (с. 184–199); 15 (с. 50–76); 16; 29 (с. 113–117); 32; 35; 36; 37; 49; 56; 61; 105; 112; 126; 142; 181]

Тема 6 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Світова політика і міжнародні відносини

1. Світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку.
2. Цілі і функції міжнародної політики. Сутність та особливості міжнародних відносин.
3. Суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.

Література [12 (с. 271–296); 24; 31 (с. 163–169); 32 (с. 502–539); 33; 118; 129; 137; 170]

Тема 8 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Світова політика і міжнародні відносини. Сучасні глобалізаційні процеси

1. Світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку.
2. Цілі і функції міжнародної політики. Сутність та особливості міжнародних відносин.
3. Суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.
4. Глобалістика та передумови її виникнення. Політичні аспекти глобальних проблем сучасності.

Методичні рекомендації

З'ясуйте, в чому сутність понять “політичний процес”, “світовий політичний процес”, “міжнародна політика”, “зовнішня політика”, “міжнародні відносини”, “політичний інтерес”, “національний інтерес”, “державний інтерес” та покажіть їх співвідношення у світовій політиці; проаналізуйте роль діючих суб'єктів світового політичного процесу; покажіть, за якими критеріями слід типологізувати міжнародні відносини; яким методам вирішення міжнародних проблем

віддають перевагу в сучасних умовах (переговорам, діалогу, компромісам чи застосуванню сили, тиску, втручанню у внутрішні справи). Аргументуйте свою відповідь.

Готуючись до другого питання, з'ясуйте складові міжнародних відносин, діалектику внутрішньої та зовнішньої політики, критерії класифікації форм та видів міжнародних відносин. Дайте характеристику основним тенденціям розвитку сучасної світової політики. Дослідіть специфіку співробітництва та взаємозалежності як чинників міжнародного життя. Охарактеризуйте тенденції взаємовідношення національних та загальнолюдських інтересів. З'ясуйте процеси інтеграції та дезінтеграції у системі міжнародних відносин. Розкрийте важливість “балансу сил” та “балансу інтересів” у світовій політиці. Особливу увагу при підготовці слід відвести дослідженню проблем формування колективної безпеки та ролі ООН та інших міжнародних організацій у забезпеченні миру, безпеки, консенсусу.

При підготовці до третього питання ознайомтесь з геополітичними теоріями Ш. Монтеск'є, Р. Челлена, Й. Гердера, Ф. Ратцеля, Е. Бюрка, Х. Маккіндера, А. Фергюссона, А. Мехена, К. Хаусхофера, Г. Спенсера, Н. Спідмена, М. Вебера, Дж. Тюрнера, Дж. Кіфера, С. Соловійова, В. Ключевського та визначте сутність геополітики. Вивчаючи праці відомих українських геополітиків: М. Грушевського, В. Липинського, С. Рудницького, І. Лисяк-Рудницького, С. Томашівського, М. Драгоманова, Д. Донцова, Р. Лащенко, Б. Крупницького, Ю. Липи, А. Яковліва та ін., розкрийте сутність основних геополітичних векторів України (слов'янофільський, чорноморсько-балканський, чорноморсько-балтійський, центрально- і західноєвропейський, геоцентричний, “східно-західної рівноваги”). Посилаючись на останні документи і виступи президента, інших керівників держави, сформулюйте сучасні геостратегічні інтереси і орієнтири України, спрогнозуйте можливі наслідки інтеграції з країнами Заходу і Сходу (СНД, Росія). Поясніть, чи не виступає російське питання дестабілізуючим чинником у посткомуністичних державах; чи не існує для України проблеми російської імперії.

Вивчаючи четверте питання теми, студенти мають усвідомити передумови виникнення глобалістики, напрями, в яких вона розвивається, ознайомитися з її концепціями, основними поняттями: глобалізація, глобальні проблеми, глобальна криза. Слід визначити глобальні проблеми людства, їх характерні ознаки, класифікацію, природу та походження; показати взаємозв'язок, динаміку та загос-

трення глобальних проблем. Спираючись на праці Г. Кана, Е. Вінера, Д. Белла, П. Холла, М. Рішоньє, П. Хоукена, Дж. Огілві, П. Шварца, Т. Розака, Б. Гаврилишина, А. Печччеї, Зб. Бжезінського, О. Тофлера та ін., покажіть найбільш можливі політичні шляхи розв'язання глобальних проблем людства. Студенти повинні з'ясувати специфіку глобальних проблем у постбіполярному світі, зокрема розкрити зміст проблем формування нового світового порядку та схарактеризувати існуючі нині підходи до їх вирішення.

Література [12 (с. 271–296); 24; 31 (с. 163–169); 32 (с. 502–539); 33; 106; 118; 129; 137; 170; 171; 194]

Тема 9 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Етнонаціональні спільності і політика

1. Етнонаціональні спільності як суб'єкти і об'єкти політики.
2. Етнонаціональні відносини в процесі політизації українського суспільства.
3. Етнонаціональна політика в сучасній Україні.

Методичні рекомендації

Вивчення першого питання треба розпочати зі з'ясування сутності понять “суб'єкт” та “об'єкт” етнонаціональної політики, розкрити зміст суб'єкт-об'єктних відносин етнонаціональних спільнот-етносів, націй, етнічних та етнографічних груп, національних меншин тощо. Необхідно з'ясувати зміст словосполучення “етнонаціональні спільності”, використовуючи визначення понять “етнос” та “нація”. Слід встановити, що є об'єктом етнонаціональної політики, а також, як задовольняються етнічні інтереси і потреби різних етнічних груп, які механізми застосовуються для гармонізації етнонаціональних відносин, врегулювання та локалізації міжнаціональних конфліктів. Крім цього, слід засвоїти загальновизнані принципи етнополітики, яких дотримуються більшість країн сучасного світу, нормативні акти окремих країн та норми міжнародного права, що регулюють етнополітику.

Розглядаючи друге питання, слід з'ясувати, як процес політизації впливає на поглиблення етнонаціональних відносин в Україні. Вивчення цього питання слід розпочати з розкриття структури внутрішніх міжнаціональних відносин, їх ідеологічних засад (націоналізму та інтернаціоналізму) і основоположних політичних принципів (націо-

нальної єдності і взаємодовір'я між націями). Оскільки у межах з'ясування сутності внутрі- і міжнаціональних взаємин стоять питання, пов'язані з вирішенням політичних проблем (здобуття незалежності, національного самовизначення, вибір державно-правових форм об'єднання, рівність прав націй, створення умов для вільного розвитку мов і культур, поєднання національних та інтернаціональних завдань тощо), рекомендовано розкрити їх зміст і визначити найбільш оптимальні шляхи їх розв'язання.

Визначення особливостей етнонаціональної політики в сучасній Україні передбачає з'ясування стану етнонаціональних відносин у державі, забезпеченості міжетнічних та міжнаціональних стосунків нормативними актами, розкриття сутності етнонаціональної політики та її основних принципів. Вивчення сутності етнонаціональної політики і практики втілення її в життя в сучасній Україні рекомендуємо розпочати із з'ясування особливостей національного розвитку. Глибше з'ясувати зміст цієї особливості рекомендуємо через розкриття таких структурних явищ у сучасному політичному житті, як русифікація етнічних українців, деформація їх національної свідомості, комплекс меншовартості, неприродний, однак наявно існуючий політико-ідеологічний поділ українців на східняків і західників тощо.

Література [2; 5; 9; 35; 37; 38; 45; 68; 80; 82; 86; 90; 104; 115; 136; 168; 182; 192]

Тема 10 (для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”) (2 год.).

Тема 7 (для напрямку “Менеджмент”) (2 год.).

Політичний маркетинг і політичний менеджмент

1. Політичне управління. Політичне рішення. Політична діяльність.
2. Політичний менеджмент.
3. Політичний маркетинг. Дослідження політичного ринку. Політичне прогнозування.
4. Політична іміджологія.
5. Технологія виборчої кампанії.

Методичні рекомендації

При розгляді першого питання особливу увагу слід звернути на з'ясування взаємозалежності політики і управління; на встановлення основних завдань політичного управління; виявлення залежності

ефективності управлінської діяльності. Проаналізуйте та дайте оцінку таким типам управління, як: “авторитарне”, “анархічне”, “демократичне”, “ефективне”, “неефективне”, “позитивне”, “негативне”, “волонтариське”, “директивне”, “авторитетне”, “прагматичне і моралізаторське” тощо. Стрижнем управлінської діяльності є ухвалення рішень. Політичні рішення є актом вибору одного з можливих варіантів політичної діяльності. Щоб в'яснити, що необхідно знати суб'єкту управління для ухвалення правильного політичного рішення, проаналізуйте наступні фактори обставин впливу на політичне рішення: потреби та інтереси різних категорій людей; думки й настанови безпосередніх виконавців рішення; принципи вироблення рішень суб'єктом управління; методи ухвалення політичного рішення (голосування за більшістю і консенсусом); труднощі вироблення політичного рішення; правові норми, засоби тиску і заохочення, умовлення і маніпулювання; способи і засоби підвищення ефективності управлінського рішення.

Готуючись до другого питання, студенту слід дати відповідь на питання, що таке менеджмент і що таке політичний менеджмент, їх функції і види. Для визначення сутності і змісту політичного менеджменту з'ясуйте особливості менеджменту у різних сферах суспільної діяльності; сформулюйте основні вимоги до роботи правлячої команди; проаналізуйте схему прийняття політичного рішення (фази, алгоритм, методи). Проаналізуйте сутність і рівні політичного ризику, покажіть чинники та симптоми політичного ризику, дайте оцінку політичному ризику вцілому. Поміркуйте, як можна вдосконалити механізм управління політичним ризиком.

Готуючись до третього питання, студентові насамперед необхідно осмислити і уяснити сутність політичного маркетингу як засобу організації діяльності в політичній практиці. Розглядаючи питання, з'ясуйте зміст понять “політичний маркетинг”, “політична позиція”, “політична акція”, “політичний патронаж”, “політичне насильство”, “політичний міф”, “політичний стереотип”, “політична програма”, “політичне рекламування”. З'ясуйте суть виборчої інженерії, акцентуючи для цього увагу на методах виборчої інженерії, до яких вдається політична владна еліта; на методиці і техніці дослідження ефективності політичного маркетингу. Пам'ятайте, що дослідження політичного ринку передбачає вивчення та аналізування політичної культури суспільства, рівня розвитку партійно-політичних структур, банку політичних лідерів (тобто політичної та правлячої еліти).

Зверніть увагу на методологію політичного прогнозування. З'ясуйте наступні аспекти: раціональне та ірраціональне у політичній науці та практиці; передбачуваному і непередбачуване у політиці. Осмисліть основні моменти взаємозалежності загальних та спеціальних методів передбачення політичного поступу; врахування змін стадій стабільності та кризових обставин; багатоваріантності та альтернативності шляхів та можливостей соціально-політичного розвитку; внутрішньополітичного та зовнішньополітичного прогнозування. Розгляньте типи (пошуковий, нормативний, вірогіднісний тощо), принципи (альтернативності, системності, безперервності, верифікації) прогнозів; методи прогнозування (колективної експертної оцінки, “мізкова атака”, метод “Дельфі”, побудови сценаріїв, екстраполяції, моделювання тощо). Проаналізуйте основні етапи вироблення прогнозу і з'ясуйте критерії його ефективності.

Розглядаючи четверте питання, з'ясуйте теоретичні засади політичної іміджології. Для цього дайте визначення понять “імідж”, “іміджологія”; покажіть спільне й відмінне в іміджі організації і лідера; проаналізуйте основні елементи іміджу і чинники його формування. Особливу увагу зверніть на визначення основних типів іміджу і його складових; технології побудови іміджу; на практику іміджмейкерства в політичних процесах України.

Готуючись до п'ятого питання, з'ясуйте зміст та прикметні характеристики понять “виборча кампанія”, “виборча технологія”. Розгляньте типи та основні етапи виборчих кампаній, з'ясуйте роль головних дійових осіб у виборчій кампанії та їх інтереси. Проаналізуйте основні етапи діяльності в ході виборчої кампанії (зокрема, інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії, процедуру голосування і підведення підсумків). Особливу увагу необхідно звернути на практику застосування різних методів організації та адміністрування виборів, фінансування виборчих кампаній у виборчій інфраструктурі України, наявність випадків маніпуляцій на виборах.

Література [1 (с. 288–292; 298–368); 10; 13; 14; 17; 28; 41; 44; 54; 55; 64; 65; 67; 73; 78 (с. 47–80); 85; 96; 101; 111; 113; 120; 121; 133; 139; 141; 150; 161; 163; 164; 196; 199; 200; 202]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Перелік питань для напряму “Менеджмент”

1. Політика як суспільне явище, теоретичне знання та форма діяльності.
2. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.
3. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.
4. Політична думка Стародавнього Світу та Середньовіччя.
5. Політичні ідеї мислителів епохи Відродження та Нового часу.
6. Зародження та еволюція провідних політичних доктрин. Сучасна зарубіжна політична думка.
7. Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.
8. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
9. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.
10. Українська політична думка Нової доби.
11. Політичні концепції українських мислителів XX ст.
12. Сутність, структура та функції політичної системи.
13. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
14. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.
15. Походження держави, її сутність, ознаки і функції.
16. Форми державного правління та державного устрою.
17. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
18. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави.
19. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. Держава і громадянське суспільство.
20. Соціальна держава: необхідність та умови її побудови.
21. Становлення й розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні.
22. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. Політична ідеологія.
23. Політична культура: поняття, зміст і функції.
24. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

25. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.
26. Сутність політичної влади, її структура і функції.
27. Політичний режим, його сутність та типологія.
28. Влада і владні відносини в сучасному українському суспільстві.
29. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.
30. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.
31. Виборчі системи та технології виборів.
32. Політичні вибори і виборчі системи.
33. Основні стадії виборчої кампанії.
34. Генеза політичних партій та громадсько-політичних об'єднань і їх сучасна класифікація.
35. Партійні системи і їх типологія.
36. Становлення багатопартійності в Україні. Партійна й виборча системи в Україні.
37. Світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку.
38. Цілі і функції міжнародної політики. Сутність та особливості міжнародних відносин.
39. Суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.
40. Політичне управління. Політичне рішення. Політична діяльність.
41. Політичний менеджмент.
42. Політичний маркетинг. Дослідження політичного ринку.
43. Політична іміджологія.
44. Політичне прогнозування.
45. Технологія виборчої кампанії.

Перелік питань для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”

1. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.
2. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.
3. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу: Єгипті, Вавилоні, Китаї, Індії.
4. Політичні доктрини Стародавнього Заходу.

5. Розвиток політичної думки в Середньовіччі.
6. Відродження: суть та вплив на розвиток політичної думки. Н. Макіавеллі. Макіавеллізм як політична доктрина.
7. Політичні вчення періоду буржуазних революцій у Голландії і Англії (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс).
8. Просвітництво. Проблема природних прав людини в політичних поглядах Ф. Бекона і Дж. Локка.
9. Раціоналістичні трактування політики в працях французьких просвітників.
10. Становлення та розвиток соціалістичних, комуністичних, ліберальних, раціоналістичних та утопічних концепцій політики.
11. Сучасна зарубіжна політична думка.
12. Політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціалізація.
13. Лібералізм і неолібералізм.
14. Консерватизм і неоконсерватизм.
15. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини.
16. Екстремістські політико-ідеологічні доктрини.
17. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
18. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.
19. Українська політична думка Нової доби.
20. Політичні концепції українських мислителів XX ст.
21. Зміст і структура, об'єкти і суб'єкти політичного життя суспільства.
22. Соціальна структурованість як чинник політичного життя.
23. Політичне життя сучасного українського суспільства.
24. Сутність, структура та функції політичної системи.
25. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
26. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.
27. Походження держави, її сутність, ознаки і функції.
28. Форми державного правління та державного устрою.
29. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
30. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави.
31. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. Держава і громадянське суспільство.

32. Соціальна держава: необхідність та умови її побудови
33. Становлення й розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні.
34. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. Політична ідеологія.
35. Політична культура: поняття, зміст і функції.
36. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.

Перелік питань для напрямів “Право”, “Економіка і підприємництво”

1. Політологія як наука. Предмет, методи, функції, основні закони і категорії політології.
2. Політологія у системі суспільствознавства, її роль у формуванні політичних відносин у життєдіяльності суспільства.
3. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу: Єгипті; Вавилоні; Китаї; Індії.
4. Політичні доктрини Стародавнього Заходу.
5. Розвиток політичної думки в Середньовіччі.
6. Відродження: суть та вплив на розвиток політичної думки. Н. Макіавеллі. Макіавеллізм як політична доктрина.
7. Політичні вчення періоду буржуазних революцій у Голландії і Англії (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс).
8. Просвітництво. Проблема природних прав людини в політичних поглядах Ф. Бекона і Дж. Локка.
9. Раціоналістичні трактування політики в працях французьких просвітників.
10. Становлення та розвиток соціалістичних, комуністичних, ліберальних, раціоналістичних та утопічних концепцій політики.
11. Сучасна зарубіжна політична думка.
12. Політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціоналізація.
13. Лібералізм і неолібералізм.
14. Консерватизм і неоконсерватизм.
15. Ліві та лівоцентристські ідеологічні доктрини.
16. Екстремістські політико-ідеологічні доктрини.
17. Зародження і розвиток політичної думки в Україні з прадавніх часів до XVIII ст.
18. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження і просвітництва.

19. Українська політична думка Нової доби.
20. Політичні концепції українських мислителів ХХ ст.
21. Зміст і структура, об'єкти і суб'єкти політичного життя суспільства.
22. Соціальна структурованість як чинник політичного життя.
23. Політичне життя сучасного українського суспільства.
24. Сутність, структура та функції політичної системи.
25. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
26. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.
27. Походження держави, її сутність, ознаки і функції.
28. Форми державного правління та державного устрою.
29. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
30. Виникнення і розвиток ідеї правової держави. Основні ознаки правової держави.
31. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. Держава і громадянське суспільство.
32. Соціальна держава: необхідність та умови її побудови.
33. Становлення й розвиток правової держави та громадянського суспільства в Україні.
34. Політична свідомість: поняття, структура, типи і функції. Політична ідеологія.
35. Політична культура: поняття, зміст і функції.
36. Політична свідомість та політична культура сучасного українського суспільства.
37. Сутність, типологія і функції політичної еліти.
38. Теорії еліт Г. Моски, В. Парето, Р. Міхельса.
39. Сутність і функції політичного лідерства. Типи політичних лідерів.
40. Політичні еліти і лідерство в сучасній Україні.
41. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.
42. Сутність політичної влади, її структура і функції.
43. Політичний режим, його сутність та типологія.
44. Влада і владні відносини в сучасному українському суспільстві.
45. Поняття “політичний процес”. Структура, характер політичного процесу. Типологія політичних процесів.
46. Людина як суб'єкт і об'єкт політичного процесу.
47. Політична участь людини. Класифікація типів людей щодо участі в політиці.

48. Політична сфера суспільства. Політичне життя, його типи.
49. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.
50. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.
51. Виборчі системи та технології виборів.
52. Політичні вибори і виборчі системи.
53. Основні стадії виборчої кампанії.
54. Генеза політичних партій та громадсько-політичних об'єднань і їх сучасна класифікація.
55. Партійні системи і їх типологія.
56. Становлення багатопартійності в Україні. Партійна й виборча системи в Україні.
57. Поняття демократії, її зміст та ознаки. Типи і форми демократії. Демократичні принципи і демократичні процедури.
58. Порівняльний аналіз сучасних систем політичної демократії.
59. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.
60. Глобалістика та передумови її виникнення.
61. Політичні аспекти глобальних проблем сучасності
62. Світовий політичний процес, його сутність та тенденції розвитку.
63. Цілі і функції міжнародної політики. Сутність та особливості міжнародних відносин.
64. Суперечності геополітичного вибору України і моделі світового порядку.
65. Етнонаціональні спільності як суб'єкти і об'єкти політики.
66. Етнонаціональні відносини в процесі політизації українського суспільства.
67. Етнонаціональна політика в сучасній Україні.
68. Релігія і церква в політичному житті суспільства.
69. Основні релігійні доктрини сучасності.
70. Міжконфесійні відносини в сучасній Україні.
71. Політичне управління. Політичне рішення. Політична діяльність.
72. Політичний менеджмент.
73. Політичний маркетинг. Дослідження політичного ринку. Політичне прогнозування.
74. Політична іміджологія.
75. Технологія виборчої кампанії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Підручники й посібники

1. *Бєбик В. М.* Політологія для політика і громадянина. — К.: МАУП, 2004. — 423 с.
2. *Етносоціологія: терміни та поняття.* Навч. посіб. — К., 2003.
3. *История политических и правовых учений: Метод. пособие по изуч. курса “История политических и правовых учений”/ А. А. Тесля.* — Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2006. — 62 с.
4. *Каменская Г. В., Радионов А. Н.* Политические системы современности: Пособие. — М.: ОНЕГА, 1994. — 224 с.
5. *Картунов О. В.* Етноси, нації та етнонаціональна політика // Політологія: Підручник / За ред. Ю. І. Кулагіна, В. І. Полуриза. — К., 2002.
6. *Кирилюк Ф. М.* Історія політології: Підруч. для вищ. навч. закл. — К., 2001.
7. *Лазоренко С. В., Лазоренко О. О.* Теорія політології. — К., 1996. — С. 8–24.
8. *Мадіссон В. В.* та ін. Історія розвитку політичної думки: Курс лекцій: Навч. посіб. — К., 1996.
9. *Нельма О. В.* Теорія етносу: Навч. посіб. — К., 1997.
10. *Общая и прикладная политология: Учеб. пособие / Под общ. ред. В. И. Жукова, Б. И. Краснова.* — М., 2001.
11. *Основи демократії: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. А. Колодій.* — К., 2002.
12. *Основи політології: Навч. посіб. / Кер. авт. кол. Ф. М. Кирилюк.* — К., 1995. — С. 126–137.
13. *Пойченко А. М.* Політика: теорія і технології діяльності. — К., 1996.
14. *Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації: Курс лекцій (С. О. Телешун, А. С. Бородін).* — К., 2001.
15. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / За ред. Ф. М. Рудича: Навч. підруч. для студ. вищ. закл. освіти — К.: Парламент. вид-во, 2002. — 327 с.*
16. *Політологічний енциклопедичний словник/ За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна та ін.* — К.: Генеза, 2004.
17. *Політологія.* Навчально-метод. комплекс: Підручник. — К.: Центр навч. л-ри, 2004 р. — 704 с.

18. *Політологія*. Навч.-метод. комплекс: Підручник / За ред. проф. Ф. М. Кирилюка. — К.: Центр навч. л-ри, 2004.
19. *Політологія у запитаннях та відповідях*: Навч. посіб. / За заг. ред. К. М. Лемківського. — К., 2003.
20. *Політологія*: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів / М. І. Панов. — К.: Концерн “Вид. дім “Ін Юре”, 2005.
21. *Політологія*. Підручник / За заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. — 2-е вид. — К., 2001.
22. *Політологія*: Підручник/ За наук. ред. А. Колодій. — 2-е вид., перероб. та доп. — К., 2003.
23. *Політологія*: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. — К.: Вид. центр “Академія”, 2006. — 568 с.
24. *Політологія*: наука про політику/ За заг. ред. В. І. Кремень, М. І. Горлача. — К; — Х., 2001.
25. *Політологія* / Ф. М. Кирилок, М. І. Обушний, М. І. Хилько та ін. — К.: Здоров’я, 2004. — 776 с.
26. *Політологія*: Підручник/ За заг. ред. проф. В. Г. Кременя, проф. М. І. Горлача. — Х.: Друк. центр “Єдинорог”, 2001.
27. *Панарин А. С.* Політологія: Учебник. — М.: 2001. — 448 с.
28. *Рудич Ф. М.* Політологія: Підручник. — К.: Либідь, 2004.
29. *Рябов С. Г.* Політологія: словник понять і термінів. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2001. — 256 с.
30. *Салтовський О. І.* Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). — К.: 2002. — 396 с.
31. *Швидак О. М.* Політологія. Практикум: Навч. посіб. — К., 2001.
32. *Шляхтун П. П.* Політологія (теорія та історія політичної науки): Підручник. — К., 2002.

Документи

33. *Декларація* про державний суверенітет України. — К., 1991.
34. *Документи* свідчать: Из истории деревни накануне и в ходе коллективизации 1927–1932 гг. — М., 1989.
35. *Акт* проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. — К., 1991.
36. *Декларація* про державний суверенітет. — К, 1990.
37. *Конституція* України. — К, 1996.

38. *Декларація прав національностей України* // Інформ. бюл. Мінва України у справах національностей, міграцій та культурів. — 1995. — № 2.
39. *Загальна декларація прав людини*. — К., 1996.

Додаткова

40. *Абашкина К., Косолапова Ю.* О теориях лидерства в современной политической психологии // США: экономика, политика, идеология. — 1993. — № 4.
41. *Абизов В. С., Кремень В. Г.* Політичні рішення: механізм прийняття. — К., 1995.
42. *Алифанов С.* Основные направления анализа лидеров // Вопросы психологии. — 1991. — № 3.
43. *Амелин В. Н., Зтова З. М.* Эффективное управление избирательной кампанией. — М.: РЦОИТ, 2001. — 97 с.
44. *Амелин В. Н., Федоркин Н. С.* Стратегия избирательной кампании. — М.: РЦОИТ, 2001. — 103 с.
45. *Антонюк О. В.* Основы этнополитики. — К.: МАУП, 2005. — 427 с.
46. *Апанович О.* Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. — К., 1993.
47. *Апанович О.* Українсько-російський договір 1654. Міфи і реальність. — К., 1991.
48. *Аристотель.* Політика / Пер. з давньогре. О. Кислюча. — К.: Основи, 2005. — 239 с.
49. *Арон Р.* Демократия и тоталитаризм. — М., 1993.
50. *Арон Р.* Этапы развития социальной мысли. — М: Издат. группа. “Прогресс”, “Универс”, 1993. — 606 с.
51. *Ашин Г. К.* Политическое лидерство: оптимальный стиль // Общественные науки и современность. — 1993. — № 2.
52. *Ашин Г. К.* Формы рекрутирования политических элит // Общественные науки и современность. — 1998. — № 3.
53. *Бабкіна О. В.* Політологія. — К.: МАУП, 2003. — 528 с.
54. *Бибик В. М.* Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз. — К.: МАУП, 2005.
55. *Бибик В. М.* PR в органах державної влади та місцевого самоврядування. — К.: МАУП, 2003. — 240 с.
56. *Бергер А. К.* Политическая мысль древнегреческой демократии. — М., 1966.

57. *Бердяев И. А.* Истоки и смысл русского коммунизма. — М., 1990.
58. *Беренштейн Л., Панченко П., Рейт О.* Розбудова громадянського суспільства в Україні. — К., 1999.
59. *Білоус В. С.* Проблема становлення і розвитку правової держави і громадянського суспільства // Політол. вісн. — 1993. — Ч. 3. — С. 10–24.
60. *Брайчевський М. Ю.* Утвердження християнства на Русі. — К.: Наук. думка, 1988.
61. *Бурлацкий Ф. М.* После Сталина: Заметки о политической оттепели // Новый мир. — 1988. — № 10.
62. *Вебер М.* Политика как призвание и профессия // Избр. произведения: Пер. с нем.; Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл. П. П. Гайденко. — М.: Прогресс, 1990. — 808 с.
63. *Верстюк В. Ф. М. С. Грушевський: Коротка хроніка життя та діяльності / В. Ф. Верстюк, Р. Я. Пиріг.* — К.: Либідь, 1996. — 144 с.
64. *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. ЦВК / М. М. Рябець (голов. ред.).* — К.: ЦВК, 2001. — 352 с.
65. *Викентьев И. Л.* Приемы рекламы и Public Relations: 215 примеров, 130 учеб. задач и 15 практ. прил. / Система профессиональных разработчиков, консультантов и преподавателей “Триз-Шанс” — 2-е изд. — К., 1997. — 223 с.
66. *Винар Л.* Михайло Грушевський: історик і будівничий нації: Ст. і матеріали / НАН України, ІУАтаД ім. М. С. Грушевського. — К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1995. — 304 с.
67. *Вишняк О. І.* Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2000. — 310 с.
68. *Вівчарик М., Панченко П., Жмихова В.* Українська нація: шлях до самовизначення. — К., 2001.
69. *Власть.* Очерки современной политической философии Запада / Под ред. В. Мшвениерадзе (Ин-т философии РАН). — М.: Наука, 1989. — 327 с.
70. *Волгонов Д. А.* Тріумф і трагедія: Політичний портрет Й. В. Сталіна: У 2 кн. — К.: Політвидав України. — 1989. — 587 с. — Кн. 1.
71. *Воронов І.* Громадянське суспільство і влада // Людина і політика. — 2003. — № 1.
72. *Выдрин В. И.* Многопартийность: “за” и “против” // Социал.-полит. науки. — 1990. — № 9.

73. *Гаевский Б. А.* Философия политики. — К.: МАУП, 2001. — 176 с.
74. *Гегель Г.* Философия права. — М.: Мир книги, 2007. — 464 с.
75. *Гнатенко П. И.* Общественно-политическая мысль на Украине во второй половине XVII — начале XVIII века. — Днепропетровск, 1982. — 169 с.
76. *Гоббс Т.* Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского: Пер. с англ. — М.: Мысль, 2001. — 478 с.
77. *Голишев В.* Коаліції партій у парламентах // Політика і час. — 2003. — № 5.
78. *Головатий М. Ф.* Професія — політик. — К.: Парлам. вид-во, 2000. — 88 с.
79. *Головатий М. Ф.* Політична психологія. — К.: МАУП, 2001. — 136 с.
80. *Головатий М. Ф.* Соціологія політики. — К.: МАУП, 2003. — 504 с.
81. *Громадянське суспільство в Україні: стан та перспективи розвитку / Упоряд. І. Піддуська та ін.* — К.: Фонд “Європа ХХІ”, 2003. — 288 с.
82. *Грушевський М. С.* Твори: У 50 т. — Л.: Світ, 2005. — Т 2. — 675 с.
83. *Грушевський М. С.* Твори: У 50 т. — Л.: Світ, 2004. — Т 6. — 675 с.
84. *Гунчак Т.* Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. — К.: Либідь, 1993. — 288 с.
85. *Довгань А. О.* Політична реклама: Словник термінів і понять. — Тернопіль, 1997.
86. *Донцов Д.* Історія розвитку української державної ідеї. — К., 1993.
87. *Дорошенко Д.* Нарис історії України: У 2-х т. — К.: Глобус, 1992. — Т.1.
88. *Дорошенко Д.* Нарис історії України: В 2-х т. — К.: Глобус, 1992. — Т. 2 (від половини XVIII століття).
89. *Дубов И., Пантелеев С.* Восприятие личности политического лидера // Психологический журнал. — 1992. — № 6.
90. *Етніонаціональний розвиток України: Досвід, проблеми, перспективи: Моногр.* — К.: Вид-во Ін-ту політ. і етніонац. дослідж., 1997.
91. *Жмыриков А. Н.* Как победить на выборах: Психотехника эффективного проведения избирательной кампании. — Обнинск: Титул, 1995.

92. *Задоянчук О. І.* Україна: 10 років незалежності: Навч. посіб. / О. І. Задоянчук, Л. В. Слінченко. — Глухів: РВВ ГДПУ, 2001. — 214 с.
93. *Заєць А. П.* Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. — К., 1999. — 248 с.
94. *Замалеев А. Ф., Зоц В. А.* Мыслители Киевской Руси. — 2-е изд., перераб. и доп. — К., 1981.
95. *Зарубежные* концепции истории и эволюции христианства: Реф. сб. / Отв. ред. и ред.-сост. В. Я. Дудкин. — М., 1990.
96. *Зверинцев А. Б.* Коммуникационный менеджмент: Рабочая книга менеджера PR / А. Б. Зверинцев. — 2-е изд., испр. — СПб.: СОЮЗ, 1997. — 288 с.
97. *Здіорчук С.* Національна церква в контексті державотворення України // Розбудова держави. — 1994. — № 1.
98. *Иванов В., Матвиенко В., Петрушев В., Молодых И.* Технология политической власти. — К., 1994.
99. *Иванов В. М.* Історія держави і права України (Ч.1). — К.: МАУП, 2002. — 263 с.
100. *Иванов В. М.* Історія держави і права України (Ч.2). — К.: МАУП, 2003. — 224 с.
101. *Имидж лидера: Технология создания и продвижения.* Тренинговая программа / О. В. Бухаркова, Е. Г. Горшкова. — М.: Речь, 2007. — 221 с.
102. *Історія християнської церкви на Україні.* — К.: Наук. думка, 1992. — 104 с.
103. *Карась А.* Філософія громадянського суспільства у класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. — К.; Л., 2003. — 520 с.
104. *Касьянов Г. В.* Теорії нації та націоналізму: Моногр. — К.: Либідь, 1999. — 352 с.
105. *Кельман М.* Десять засад демократії // Право України. — 1996. — № 8.
106. *Кинг А., Шнайдер Б.* Первая глобальная революция: Доклад Римского клуба. — М., 1991.
107. *Кириченко С. О.* Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст. — К.: Логос, 2000. — 47 с.
108. *Кириченко С. О.* Шляхи формування громадянського суспільства і правової держави. — К.: Логос, 2000. — 88 с.
109. *Кін Д.* Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення. — К., 2000.

110. *Коваленко А.* Українська політологія: проблеми та труднощі періоду становлення // Сучасність. — 1994. — № 1.
111. *Ковлер А. И.* Кандидат и его команда (организационная структура избирательной кампании): Метод. пособие. — 2-е изд., доп. — М.: Изд-во РЦОИТ, 1999. — 32 с.
112. *Ковлер А. И.* Исторические формы демократии, проблемы политико-правовой теории. — М.: Наука, 1990. — 256 с.
113. *Ковлер А. И., Зотова З. М.* Стратегия избирательной кампании и ее планирование. — М.: Изд-во РЦОИТ, 1999. — 80 с.
114. *Колодій А. М.* Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 332 с.
115. *Колодій А.* Нація як суб'єкт політики. — Л.: Кальварія, 1997. — 54 с.
116. *Ковдзьолка В. В.* Історія середньовічної філософії: Навч. посіб. — Л.: Світ, 2001. — 320 с.
117. *Конфуцій.* Изречения. — М.: АСТ — Хранитель, 2007. — 400 с.
118. *Коппель О. А., Пархомчук О. С.* Міжнародні відносини ХХ століття. — К.: Віта, 2005.
119. *Коринхаузер В.* Політика масового суспільства // Політологічні читання. — 1992. — № 1.
120. *Королько В. Г.* Основы публич рилейшнз. — М.: Рефл-бук; К.: Ваклер. — 2001. — 528 с.
121. *Костенко Н.* Метаморфозы новостей: от произвольного знания к политическому факту // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 3. — С. 80–93.
122. *Кремень В. Г., Табачник Д. В., Ткаченко В. Т.* Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду). — К.: ARC-UKRAINE, 1996.
123. *Кремень Т.* Державний суверенітет у добу глобалізації // Політика і час. — 2003. — № 10.
124. *Кресіна І. О.* Громадянське суспільство і проблеми народовладдя в Україні // Наук. зап. Сер. Політологія і етнологія / Ін-т політ. і етнонац. досліджень. — К., 2004. — Вип. 25. — С. 36–49.
125. *Крысько В. Г.* Секреты психологической войны: цели, задачи, методы, формы, опыт. — Минск: Харвест, 1999. — 448 с.
126. *Куйбіда В. С.* Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. — К.: МАУП, 2004. — 432 с.

127. *Кульчицький С. В.* Голод-геноцид 1932–1933 рр. в Україні: Матеріали до навч. курсу / Ін-т історії України НАНУ; Націон. ун-т “Києво-Могилянська академія”. — К.: 2006. — 256 с.
128. *Кухта Б.* З історії української суспільно-політичної думки / Б. Кухта. — К.: Генеза, 1994. — 368 с.
129. *Ланцова С. А., Ачкасова В. А.* Мировая политика и международные отношения. — СПб.: Питер Пресс, 2007. — 448 с.
130. *Локк Дж.* Два трактата о правлении // Соч.: В 3 т. — М.: Мысль, 1988. — Т. 3.
131. *Лола В.* Проблеми формування громадянина України // Політика і час. — 2003. — № 4.
132. *Лосский Н. О.* История русской философии / Ред. М. А. Колерова. — М., 1994. — 460 с.
133. *Ляпіна Т. В.* Політична реклама. — К., 2000.
134. *Макеєв С.* Десятилетний кризис легитимности правящих элит // Політична думка. — 2001. — № 3. — С. 5–9.
135. *Макиавелли Н.* Государь: Сочинения. — М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Х.: Изд-во “Фолио”, 2001. — 656 с.
136. *Малий* етнополітологічний словник / О. В. Антонюк, М. Ф. Головатий. — К.: МАУП, 2005. — 283 с.
137. *Маркусь В.* Атрибут самостійної держави. Зовнішня політика сучасної України: деякі принципи та актуальні проблеми // Політика і час. — 2002. — № 2. — С. 49–54.
138. *Мицкевич Е., Файєрстоун Ч.* Телебачення і вибори: Пер. з рос. — К.: Вік, 1994. — 128 с.
139. *Молодцов А.* Формирование руководящей группы с учетом особенностей социотипов // Персонал. — 1992. — № 2.
140. *Монтескье Ш. Л.* О духе законов / Сост., пер. и коммент. А. В. Матешук. — М.: Мысль, 1999. — 672 с.
141. *Морозова Е. Г.* Политическое консультирование и избирательный процесс. — М.: РЦОИТ, 2001. — 118 с.
142. *Мурашин Г. О.* Загальна теорія права. — К.: Кондор, 2002. — 353 с.
143. *Нерсесянц В. С.* История политических и правовых учений. — М.: Норма, 2005. — 704 с.
144. *Новиков М. П.* Христианизация Киевской Руси: методологический аспект. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991. — 173 с.
145. *Новиченко М.* “Гарячі точки”: проблема та її врегулювання // Людина і світ. — 2002. — № 9. — С. 50.

146. *Нойманн М.* Класи: поява, трансформація, зникнення: Пер. з нім. — Берлін, 1992.
147. *Обушний М. І.* Партологія. — К.: Арістей, 2006. — 431 с.
148. *Огієнко І. І.* (митрополит Іларіон). Рятуння України / Упоряд. М. С. Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 2005. — 464 с.
149. *Олексієнко М.* Релігійна політика у становленні державності України // Час/Time. — 1997. — № 46. — С. 11.
150. *Онїщенко І. Г.* Маркетинг сучасної виборчої компанії // Зб. наук. пр. — ЗДІА, 2000.
151. *Основы теории политической системы /* Отв. ред. Ю. А. Тихомиров, В. Е. Чиркин. — М.: Изд-во “Рудомино”, 1995. — 290 с.
152. *Паламарчук В. М., Литвиненко О. В., Янішевський С. О.* Трансформації демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України. — К.: НІСД, 2003.
153. *Платон.* Государство. — СПб.: Наука, 2005. — 571 с.
154. *Плохий С. Н.* Папство и Украина: Политика римской курии на украинских землях в XVI–XVII вв. — К., 1989.
155. *Політична історія України ХХ ст.: У 6 т. — Т. 6: Від тоталітаризму до демократії (1945–2002) /* О. В. Гарань, О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал та ін.; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. — К.: Генеза, 2003. — 696 с.
156. *Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні: Аналіт. звіт /* С. Г. Рябов, С. О. Кисельов, О. Кисельова та ін. — К.: Тандем, 2004. — 79 с.
157. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку /* За ред. Ф. М. Рудича. — К.: Парламент. вид-во, 2002. — 327 с.
158. *Політичний процес і політична еліта //* Політична думка. — 1993. — № 1, — С. 11–14.
159. *Політичний словник /* За ред. М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка. — К.: МАУП, 2005. — 792 с.
160. *Поппер Карл.* Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т.: Пер. з англ. — К.: Основи, 1994. — Т. 1. — 444 с.
161. *Почепцов Г. Г.* Имиджология. — М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2004. — 576 с.
162. *Почепцов Г. Г.* Информационные войны. — М.: Рефл-бук, 2001. — 576 с.
163. *Почепцов Г. Г.* Паблик рилейшнз для професіоналов. — М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2005. — 624 с.

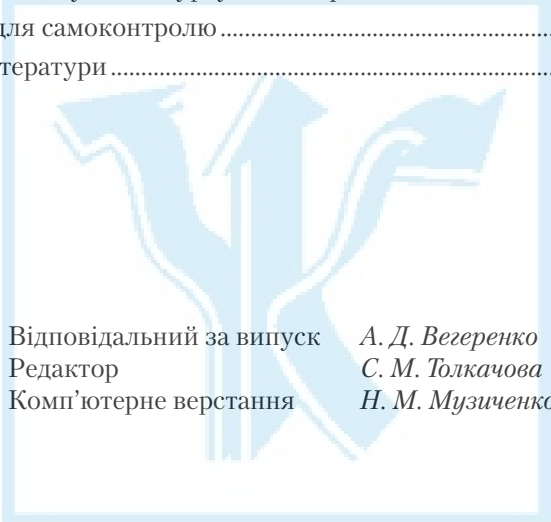
164. *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави*: Зб. наук. праць. — К., 2001.
165. *Пуфлер Е.* Партийна система незалежної України: особливості формування, тенденції подальшої трансформації // *Нова політика*. — 1997. — № 1.
166. *Пушкарева Г. В.* Власть как социальный инструмент // *Соц.-полит. журнал*. — 1995. — № 2. — С. 84–96; *Пушкарева Г. В.* Политология: Конспект лекций: Учеб. пособие для вузов / Г. В. Пушкарева. — М.: Айрис-пресс, 2005 (ОАО Можайский полигр. комб.).
167. *Разова Т., Барков В.* Идеальне та реальне в уявленні про громадянське суспільство // *Політика і час*. — 2003. — № 6.
168. *Рибкало В.* Державна політика і механізм її реалізації в Україні // *Актуальні питання організації навчання і методики викладання в системі підвищення кваліфікації державних службовців: Матеріали міжнар. конф.* — К., 2002. — С. 47–54.
169. *Религии мира: История и современность*. — М.: Наука / Отв. ред. О. В. Чернышева, 2003. — 309 с.
170. *Решетняк Б. К.* Глобальні проблеми сучасності і шляхи їх вирішення. — К., 1988.
171. *Романе Й.* Геополитика хаоса. — М., 2001.
172. *Рудич Ф. М.* Україна в сучасному геополітичному просторі. — К.: МАУП, 2002. — 488 с.
173. *Руссо Ж. Ж.* Об общественном договоре: Трактаты: Пер с фр. — М.: Терра-Кн. клуб: Канон-пресс-Ц, 2000. — 443 с.
174. *Рябов С. Г.* Опозиція як джерело альтернативної політики // *Вибори та демократія*. — 2005. — № 4. — С. 8–18.
175. *Рябов С. Г.* Права людини в Україні: стан, проблеми, перспективи / Упоряд. С. Г. Рябов. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2003. — 174 с.
176. *Самовизначення, автономія чи сепаратизм* // *Етнополітичні конфлікти у пострадянському просторі*. — К.: Вид-во Укр.-фін.ін-ту менеджменту і бізнесу, 1999. — С. 166–169.
177. *Сас М. І.* Українська політична культура XVII–XVIII ст. — К., 1999.
178. *Семеновко И. И.* Афоризмы Конфуция. — М.: Изд-во Москов. ун-та, 1987. — 302 с.
179. *Сенченко М.* Національна еліта в умовах глобалізації // *Персонал*. — 2003. — № 10. — С. 42–46.

180. *Сенченко М. І.* Україна: шляхом незалежності чи неоколонізації? – К.: МАУП, 2003. – 118 с.
181. *Скиба В.* Бажання здобути свободу негайно є найкоротший шлях до рабства // Віче. – 1993. – № 10.
182. *Смолій В. А.* Формування козацького стану та його роль у розвитку українського суспільства // Історія України. – 2000. – С. 3–4.
183. *Смолій В. А., Степанков В. С.* Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). – К., 1999.
184. *Сорокин П. А.* Человек. Цивилизация. Общество.: Пер. с англ. / Сост. ред. А. Ю. Согомонов. – М.: Политиздат, 1992. – 542 с.
185. *Субботин А. Л.* Ф. Бэкон. – М., 1974.
186. *Тойнби А. Дж.* Постижение истории: Избранное / Пер. с англ. Е. Д. Жаркова; Под ред. В. И. Уколовой и Д. Э. Харитоновича. – М.: Рольф, 2001. – 640 с.
187. *Токвиль А.* Демократия в Америке: Пер. с фр. – М.: Весь мир, 2000. – 559 с.
188. *Толочко П. П.* Древняя Русь. Очерки социально-политической истории. – К., 1987. – 246 с.
189. *Тоффлер О.* Смещение власти: знание, богатство и принуждение на пороге XXI века. – М.: ИНИОН РАН, 1991. – 32 с.
190. *Україна у XXI столітті: виклики для політичної еліти* // Дзеркало тижня. – 2003. – 15 листоп. – С. 8–15.
191. *Україна: лідерство, еліта, влада.* Матеріали дискусії відкритого засідання Київ. Міжнар. клубу “Політична думка” // Політична думка. – 1994. – № 1.
192. *Українська політична нація: генеза, стан, перспективи* / За ред. В. С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2003.
193. *Уоллестайн М.* Избирательные системы, партии и политическая стабильность // Полис. – 1992. – № 5/6. – С. 156–162.
194. *Уроки 11 вересня: проблеми глобальної, регіональної та національної безпеки: Матеріали Круглого столу (Київ, 23 квіт. 2002 р.).* – К.: НІПБМ, 2002.
195. *Утченко С. Л.* Политические учения Древнего Рима: III-I вв. до н. э. – М.: Наука, 1977.
196. *Феофанов О.* Реклама: новые технологии в России. – СПб.; М.; Х.; Мн., 2000.
197. *Філософія Відродження на Україні* / АН УРСР, Ін-т сусп. наук. – К.: Наук. думка. – 1990. – 336 с.

198. *Хижняк З. І.* Києво-Могилянська академія: Історичний нарис. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2001. — 20 с.
199. *Цветков В. В.* Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). — Х.: Вид-во “Право”, 1998. — 163 с.
200. *Черкасов В. В., Платонов С. В., Третяк В. И.* Управленческая деятельность менеджера. — К.: Ваклер, 1998. — 470 с.
201. *Шаповал Ю. І.* Доля як історія. — К.: Генеза, 2006. — 448 с.
202. *Шиян А.* Использование сформированного художественной литературой образа “идеального политика” в избирательных кампаниях // Полит. маркетинг. — 2000. — № 9. — С. 60–64.
203. *Шлях до перемоги та світла.* — Ів.-Франківськ, 2005.
204. *Шмитт К.* Политическая теология: Сборник / Закл. ст. и сост. А. Филиппова. — М.: КАНОН-пресс-Ц, 2000. — 336 с.
205. *Шмиттер Ф., Карл Т. Л.* Демократизация: концепты, постулаты, гипотезы (Размышления по поводу применимости транзитологической парадигмы при изучении посткоммунистических трансформаций). — Полис. — 2004. — № 4.
206. *Шпорлюк Р.* Шляхи формування нації і громадянського суспільства в пострадянських країнах. — К., 2001.
207. *Щедрова Г. П.* Взаємодія сучасних інститутів громадянського суспільства та політичної системи в Україні // Політична система сучасної України: становлення, тенденції розвитку/ Рекол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін. — К.: Парламент. вид-во, 1998. — 352 с.
208. *Яворницький Д. І.* Твори: У 20 т. / НАН України; Ін-т укр. археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського / П. Сохань (голов. ред.). — К.; Запоріжжя: Тандем-У, 2004. — Т. 1. — 520 с.
209. *Юлдашев О. Х.* Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні. — К.: МАУП, 2005. — 331 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичне планування курсу.....	6
Короткий зміст навчального курсу.....	8
Планування теоретичного курсу	12
Планування семінарських занять.....	19
Тематичне планування курсу для напрямів “Менеджмент” ...	20
Питання для самоконтролю	40
Список літератури.....	47

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-3818

Підп. до друку 30.03.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 3,42. Обл.-вид. арк. 3,28. Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*